

Nyilt tér. *)

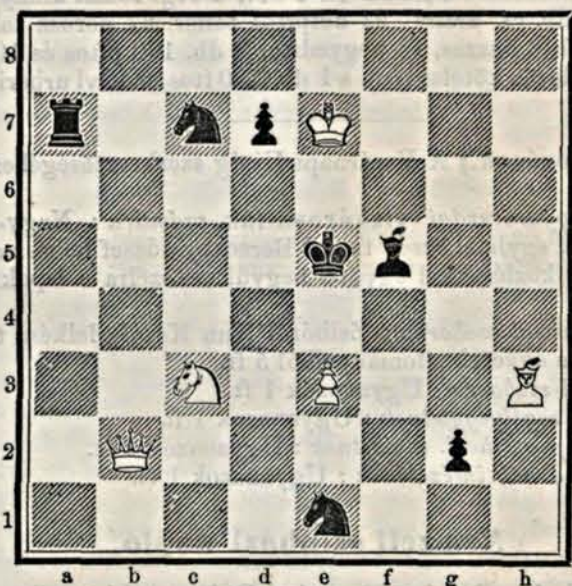
(Edvi Illés Gyula) hites ügyvéd, ezennel értesíti a tisztelt közönséget, miszerint ügyvédi-irodáját Pesten a Király-utczában 65. sz. alatti házban f. é. július 1-én megnyitotta; s miután 6 a hitellekötvényi munkálatok s az azokra vonatkozó jogügyletek körül 8 éven át kellő tapasztalást és gyakorlatot szerzett magának, 1861. évi novemberig a pestmegyei telekkönyvtörvényeszként mint tiszt. szolgabíró, állott alkalmazásban, jelenleg is ügyvédi főfoglalkozásul ezen fontos tért választá, s minden a pestmegyei vagy városi hitellekötvényre vonatkozható jogeselekmények, jelesül be- és kitáblázások, birtok-átiratások, s az ezekkel rokon teendőkre nézve bátorodik felhívni az érdekelt közönség figyelmét, s a mondott ügyletek, valamint más ügyvédi teendők körül ajánlja pontos és lelkiismeretes eljárását, — e tárgyban bármint megbizásokat levél útján is elfogadván.

*) E rovatban közölt cikkeikért csupán a sajtóhatóság irányában vállal felelőséget a Szerk.

SAKKJÁTÉK.

133-ik sz. feladvány. — Gold Samutól (Kövágó-Örsön).

Sötét.

Világos.

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

27-dik számú játszma (Evans-csel).

RUH Á. és LEMBERGER között. — Pesten, 1862. június 28-án.

Table with chess moves for the Evans game, listing moves for White (Világos) and Black (Sötét) in algebraic notation.

A 128-ik számú feladvány megfjtése.

(Rothfeld Józseftől Parabutyban.)

Table with chess moves for puzzle 128, listing moves for White and Black.

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. — Nagyváradon: báró Meszéna István. — Kun-Sz.-Miklós: Bankos Károly. — B.-Ujvároson: Kovács Lajos. — Pesten: Cselkó György. — Óröndön: Beóthy Maris. — Jánosiban: Keszler István. — Török-Szent-Miklós: Frankl A.

Rövid értesítések. J. K. I. Sötét 3-ik lépésre K — f 5 lépéssel megmenekül. — Sz.-M.-U.: D. L. Megnyugszunk ön biztosító sorában. Ezután is sok szépet várunk öntől, s kérjük közreműködését. De hogy meggyőződjek egykori állításunk alaposágáról, ime közlök a kérdéses feladványt, átvéve a „Berlini sakkújság” 1856-ik évi folyamából:

XXIX. számú feladvány. — „Kist”-től.

Table with chess moves for puzzle 128, listing moves for White and Black.

Világos indul, s 5-ik lépésre matot mond.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt. Pesten 1862.

Szerkesztői mondanivaló.

6100. Szekesfehervar. H. A cikk czélya: tényezőket járulni annak eszközléséhez, hogy a gyakran a gyűlölség vitt szeretetlenség helyébe, mely honunkban az ellenkező politikai nézetűk közt előfordul, a kölcsönös méltányosság érzelmei lépjenek. — Egész őszinteséggel feleljük, hogy 1) részünkről ezen nagy gyűlölséget nem látjuk, legfőleg itt-ott bizonyos rövidlátó túrelmetlenséget veszünk észre, mely plane már bizonyos hírlapok erőszakos visszaküldése is terjeszkedik — de az ily eljárás legfőleg magának a túrelmetlenkedőnek válik előbb-utóbb kárára; 2) az a „gyűlölség”, ha megvolna is (a mint hogy meg is van minden politikai pártokkal bíró országban) magában véve nem nagy szerencsétlenség s a kellő határok között több jót szül, mint rosszat; végre 3) nem is oly kurta eszközökkel, mint ez a cikk, lehetne és kellene azt megszüntetni.

6101. Bécs. D. I. Az angol államférfiu „elmefuttatása” csak rossz vért okozna nálunk még akkor is, ha „politicum curiosum” gyanánt árulnók. Egyetlenegy hely van, honnan a magyar ember az ily problémák megfejtését várja, s ez az — országgyűlés. A többi, még oly merész kőtánczolásokat is, csak idővesztetésnek nézi.

6102. Sz. Udvarhely. M. Zs. Örvendünk a viszontalkozásnak. A palitnyi fűrdő rajzát s leírását köszönettel fogadtuk.

6103. Csernye. Merreider J. A „magyar klasszikusokra” nem érkezett hozzánk előfizetési pénz.

6104. Selmecz. K. A. A további közléseket szivesen vesszük s csak a népszerű előadás figyelembevételét kérjük. Gondolja meg ön, hogy lapunkat minél kevesebb expressso bányász és erdősz olvassa, s ezek is inkább szklapokban keresik a szoroson technikai cikkeket.

6105. Bécs. Kl. Becces ígértét nem feledjük el.

6106. H.-M.-Vásárhely. F. I. Az új művet vettük. A lap ügyét kívánata szerint elintézzük.

6107. Gyorok. D. L. A képet kérjük; reméljük, kiadásának semmi akadály sem álland útjában. A versről multkor kiánatunkat ismétljük: — jobbat!

HETI NAPTÁR.

Table with weekly calendar information, including dates, days of the week, and religious observances.

TARTALOM.

Konstantin, orosz nagyherceg (arckép). — Mátyás hollója Fehérvárt. Thal Kálmán. Tollrajzok a tengeri életből (folytatás). — A budai török mecset belseje (képpel). — Molnár Lajos kavicstörő gépe (képpel). F. . . r. Henszlmann Imre jelentése a szekesfehervári régiségekről. — Bűngöszetek a harcászati (taktika) terén (folytatás). — Egyveleg. — Tárház: Régi magyar szakkönyv. — Irodalom és művészet. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedelem. — Közintézetek, egyetek. — Közlekedés. — Balesetek, elemi csapások. — Mi újság? — A magyar Akadémia palotája. — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Nyilt tér. — Sakkjáték. — Szerkesztői mondani-való. — Heti naptár.

Uj előfizetési hirdetés!

VASÁRNAPI UJSÁG POLITIKAI ÚJDONSÁGOK

1862. évi első félévi folyama június végével lejárván, tisztelettel kérjük t. cz. előfizetőinket, hogy előfizetéseiket megújítani sziveskedjenek.

Előfizetési föltételek:

1862-ik évi második félévre postán küldve vagy Budapesten házhoz hordva:

A Vasárn. Ujság és Polit. Újdonságok együtt félévre (jul.—dec.) 5 ft. — kr. Csupán Vasárnapi Ujságra félévre (július—december) . . . 3 „ — „ Csupán Politikai Újdonságokra félévre (július—december) . . . 2 „ 50 „

Tiz előfizetett példányra egy tiszteletpéldánnyal kedveskedünk. — A pénzes levelek bérmentes küldése kéréti. — Pest, júniusban 1862.

A Vasárnapi Ujság és Pol. Újdonságok kiadó-hivatala

(Pest, egyetem-utca 4-ik szám alatt.)

Felelős szerkesztő Pákh Albert (lak.: magyar-utca 1. sz.)

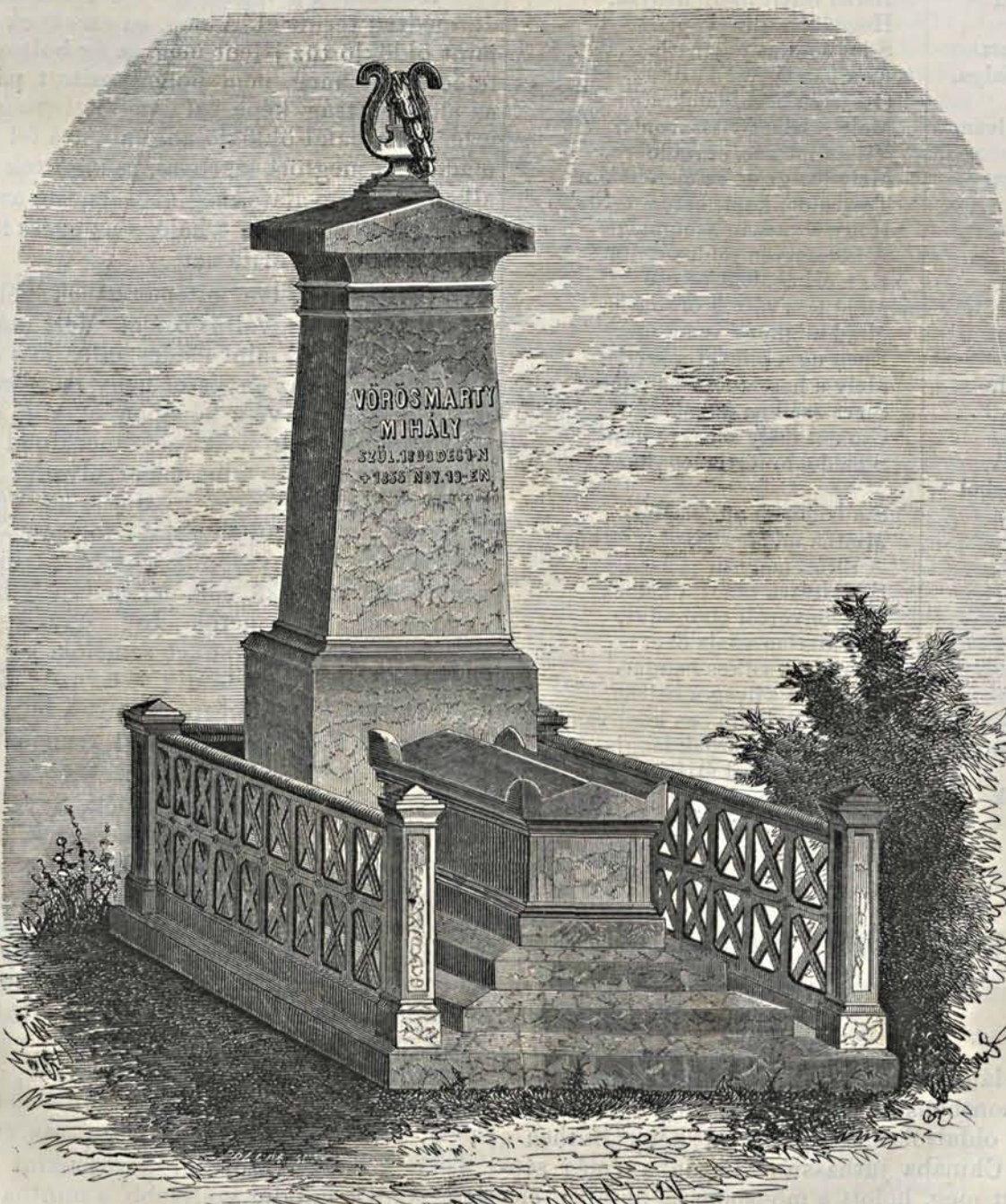

Pest, július 20-án 1862.

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedérbn 1 1/2 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai uton külön a Vasárnapi Ujságra félévre 3 ft., a Politikai Újdonságokkal együtt 5 ft. ujjzenben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utastandó. (Szerkesztőségi iroda: egyetem-utca 4. szám, 2-ik emelet.)

Vörösmarty siremléke a londoni kiállításon.

Hogy a világ műtárlatában hazánk legkitünőbb márványkő- lékoszlopon olvasható kiálló betűk, s az oszlopon nyugvó lant fajai is képviselve legyenek, azon fajokból, melyek tömörségük, hurjai, s az ismét a felett levő borostyánkőszoru faragása — a szép színök, s tartósságuk által hosszú tapasztalás folytán legkiválóbbnak bizonyultak be — jelesen ismert pesti szobrászunk, Gerenday Antal minden fájból egy-egy példányt küldött a londoni kiállításra; de hogy egyszerűsége azokat becsés s a szobrászati czélokra szolgálható hasznát is kitüntesse: ugyanazokból egy szobrászati műveket is állíttatott ki. Ugy hívé, hogy édes hazánkat s ennek márványgazdagságát nem képviselhetné méltóbban a nagy világ előtt, mint ha Vörösmarty Mihály pesti siremlékének miniatúrját elkészítteti. Ezen mű az említett nyers kőfajok mellett fel is állíttatott, s ha egy műértő a kiállításán egy kődarabot kezébe vesz, s azt az emléket valamelyik részletében feldolgozza és kisimitva látja, bámulat közt fogja elismerni nemcsak a nyers anyag jelességét, hanem azon fáradságos munkát is, melylyel a vésűnek minden egyes márvány-morzsan küzdenie kellett, míg a kívánt formát kiidomította. Többi között a sarkó keretén látható rácsok, az em-

Vörösmarty siremléke a londoni iparműkiállításán. Gerenday Antal pesti műtereméből.

Ezen kis emlék alkatrészei pedig következők:

1) Egy talpazat s ezen a négy pilaszter (oszlopzat) vörös márványból — mely a tardoosi bányának (Esztergommegyében) terménye; — hossza 1' 10", szélessége 1' 1".

Ezen nyugszik

2) a koporsó s emlékoszlop; mindkettő hamuszü márványból, mely egészben ki van fényesítve; s a bisznityi bányának (Esztergommegyében) terménye. — Az oszlopon, mely 1' 8" magas, a kiálló betűk, valamint az emlék tetején álló s ugyanazon kőfajtából faragott lyra és koszoru, a magyar szobrászatnak bizonyosan dicséretére válnak; ugy nem kevésbbé

3) a kis négyszegű keret kiállításai is, mely a legritkább s gránit keménységű fehér márványból készült, s rácsokkal van ellátva. E kő a krassómegeyi ruszbergi bánya terméke.

Ezen több hónapi munkát igénybe

mű által a fennebbi czélokon felül még az is el lesz talán érve, hogy a világ minden részeibe el fog hangzani azon fényes és ünnepelettel név, mely a „Szózat“-ban magát a magyar szívében megörököltette; s ez lehet majd legjobb tolmácsa nemzetünk történetének, mely a „Szózat“-ban kevés szóval oly érthetőleg van megírva; — ez lehet legjobb szószólónk mindazok előtt, kik egyes ember s nemzet iránt a szerint tudnak tiszteletet és becsületet érezni, a mint azok hazaszeretetről vannak meggyőződve.

Mellékelt rajzunk a beküldött szobrászati mű hű fényképi másolata után készült.

Miska.

Lenau Miklós után.

Ott honában a magyarnak,
Hol Tiszának szöke habja
Bodrogot vígan zajogva
Tág ölébe befogadja;
Hol mosolygó szőlőfürttel
Tokaj hegye s völgye telve —
Hárman mennek, vig huszárok,
Csendes éjben énekelve;
S a halász, ki holdas este
Hálóját veté ki addig,
Elmereng a hősi dalra,
Mely a völgybe' visszahangzik.
Hallja, mint vegyül a dalba
Lőkörömnök dobbanása,
A Tiszának mormolása,
És a vízhang játszva, osalva.
Majd az ének lassan elhal,
És a fegyver messzebb csillog,
S a haboknak felszökése
Hangzik még csak néha itt-ott.
— „Jól megy a huszárnak dolga,
Ülhet büszke ménnék hátán,
Baj s veszélylyel szembeállván,
A hazáért vért ontja,
S győz vagy meghal hősiel;
S a halásznak élte épen
Mint a hullám ott a mélyben,
Egyhangulag elsiel.“
— Ezt gondolja, s eltekint a
Vigan lejtő habfodorra . . .
És a képzelem világa
Vágyait lefesti sorra.
S im, a mint a habra hab kél,
Elhuzódnak titkos árnyak . . .
Fegyver csillog, a vitézek
Harcra készen rendbe állnak,
S úgy tűnik fel, hogy a mélyből
Dörgő hangok feltörnének —
Harczi láma, kőtriváltság,
Büszke győzedelmi ének.
És sokáig álmodik még
Tarka képről, egeremásra —
Hálóját is benn felejté,
Nem gondolva halfogásra.

Messze vannak már a hárman,
Messze, lenn a völgyhatárban;
Harsogón nem dalolnak,
Mindenki csak úgy magának —
Ott a szívében folytatódik,
Mit az ajkak elhagyának.

S úgy tűnik fel pillanatira,
Hogy a széltől szárnyra kapva
Hegedűnek cimbalomnak
Lágy zenéi összefolyának.
„Miska húzza és a banda!“
— Szólt az egyik; s ott teremnek
Tiszaparti csárda mellett —
És leszöknek fürge talpra.
Majd belépnek, egyet intve, —
„Miska húzd rá, hort a pintbe!“
Gyönyörűen tudja huzni
Sok derék cigány a honban —
De ki Miska párja volna,
Az a mester merre, hol van?
S ez a húrokat felhúzza,
Végig simul rajtok újja,
A vonót is érte gyánta,
Barna fűrtit hátra hányta;
Hegedűjét állra kapja,
S int sötétes pillanatja . . .
És a banda rája kezd az
Ósi lassu harezdalokra,
Mely a lelket visszavonja,
Vissza messze, századokra, —
Mely hangzott az éjszakákon
Testhalom közt, harczy torba' . . .
Hogy a vadság szolganépe
A keresztény földre ronta.
És a cimbalom verése
Majd lesz vészek orgonája,
Majd alighogy venni észre, —
Épen úgy, miként a szellőt,
Mely a harez után ha eljött,
Sirva száll az éjszakára;
Csókját mély sebekre hinti,
S haldokló fűrtit legyinti.

S a bögőnek mormolása,
Mintha minden gondot és bűt
A sötét, mély sirba ásná.
S a vitézek táncra kelnek
A gyönyörtől elragadva,
Állhatatlan vonja őket
A hangok titkos hatalma.
Borral telt üveg a balban,
És a jobb kezökben kard van;
Torkukat a bornak lángja,
Lelküket a dal átjárja;
Közbe peng a sarkantyujok,
És ajkukról szól az ének . . .

Szabados.

Tollrajzok a tengeri életből.

(Folytatás.)

II.

„A chinai vizeken valánk, a Borneo s a Philippini szigetekről keletre, s mivel az é. k. monsoons szelek idénye volt, e két nevezett szigetet kellett keleti oldalról megkerülnünk, hogy Bashee s Formosa szigetek között Chinába juthassunk. Azonban még szeptemberben szélséand lepett meg, holott a monsoonsra október elejéig számíthatni. Septben gyakran változékony ott e szél, míg az októberi ujhald vagy holdtöltére, mint heves délnyugati ront elő;

így reményünk volt, hogy a szélséand tartós nem leend. De családunk. Nap nap után telt s mi India forró napjától perzselten egy széllendület nélkül veszteglünk.

Már e helyzetet is elég nyomasztó vala; de e kényszerült tétlenségéből egy rémes ujság vert fel: a legénység között a cholera morbo kiütött! s még az nap elvívte első áldozatát; másnap már hármat s harmadnap ötöt.

Hogy mindazt, mit elővigyázattal igényelt s a helyzet megengedé, elkövetők, képzelték. Orvosunk igen tapasztalt s e mellett szilárd jellemű férfi volt. Ügyességével a bizalom, melyet maga körül terjesztett, karöltve járt. Parancsnokunk áldozatkészsége mindent felülmúlt, s mi tiszték csak követni tudtuk őt.

De mit ért mindez!?! minden arczon csak csüggedés s rémület s mindenki, a legbátrabtól, ki annyi évek viharát s veszélyét nyugodtan élte át, az utolsó hajóig, egy s ugyanazon rémes gondolat vesződött — a haláléval! Az első három nap alatt elsodrott 9 áldozat után, pár napig szünetet tartott e rémes ellen, de csak azért, hogy újult erővel duljon, s újra kezdett öldökléseinek első áldozata egyik legkedveltebb tisztünk vala; aztán a hajó biztosa, utána egy pár cadet s ismét a legénység hosszu sora.

Eleinte a temetés körül még némi szertartással járánk el. A lelkes s mindnyájunknak forró imája kísérel hullámsírjába az áldozatot; de mentől gyakoribb lett e szertartás, vigasz helyett csak a közös rémület nevelé. Már egy hét múlva csaknem titokban sillyesztők el az újabb áldozatot. Szerencsénkre Barba Drago a másodnostromo, fia, s egy pár legény példás kitartással voltak segélyünkre.

Oh egy ily helyzet hű képét adni lehetetlen! Csak ki átélté, értheti azt; a képzelet messze marad a szomorú valóságtól!

Körültünk a végtelen s élettelen sikság, mint roppant ónlap dermedten terült el. A nap, ez ezreknek áldást osztó fény, nekünk mind öldöklő tűz jelent meg az ég boltozatán s futá meg egyetlen felhőfolttal meg nem homályosított pályáját. A reménytelenség, az elhagyottság képe ez! s a kietlenség ez egyetlen élő pontján, a hajón, a halál öldöklő angyala itt fel zászalját. A vitorlák, mint madárnak megtört szárnya, csüngöttek le: sem a korány, sem az alkony egy fuvalata meg nem lendíté azt. Mint egy óriás koporsó dülengezett így tova e hajó, s az egész földézetet beárnyaló tenda, mint szemfödél borítá azt . . .

Bizonyára élve eltemetettek vélhetők magunkat, várva s mégis félve a megváltás óráját. Mert más dolog, szemébe nézni a halálnak, ha az, mint nemes ellen jó s csatára hí; vagy jó, ha az óra hívja, mint az enyészett nagy mestere s a számolásra visz. De így, egy öldöklő vész képében, a mint óránként, percenként, szemed közé vigyorg, — ki nem merülnöd lehetetlen! Így látók a hajó népét kevesebb, mint felére olvadni le, a megmaradtak nagy része részt a félelem, részint a kór sulya alatt nyögve. Könnyűtésükre — az orvos javaslata folytán — a földézetre, deszkák és vitorlák egy külön kórházat alakítottak. Egy jókora magas négyszögű kaliczka volt ez, melyben betegeinket, három sorban, egymásföle helyezhetők. Így, egy kevés léghuzamnak inkább kitéve, némi enyhülésüket remélték.

Igy jött el a második vasárnap. E napon egy halottunk sem volt. Délajt könyörgésre szólott a hajó harangja, s mi buzgó inát emelénk ahhoz, kitől egyedül remélheténk segélyt, mert mit emberi erő tehetett, azt sikertelen merített ki.

Délután őrtisztságon valék. Egyedül bolyongék a földézetben, mely, mióta a kórházat ide helyezők, ha lehet, még elhagyottabb volt. Csak a betegek kimerült nyögése s lépteim kopogása volt hallható. Olykor meglendült a kórház egyik vitorla-oldala s egy-egy beteg nyujtá ki kezét; vagy egy másik fejét próbálá kiemelni, de ez egy nehéz sohajjal lankadtan ismét visszahullott. Oly szomorú volt körültem minden . . . s én, mintegy vigaszt keresve, pillanték az égre fel. A nap mint tűzforrás önté árját a láttérre, mely, mint olvadt ón, hömpölygett nehézkesen vakító fényében. Egyetlen felhő nem uszott az ürben, csak egy kis folt, alig kivehető, mint egy üveglemezen egy fekete pont, ragadá meg figyelmem. Mintha csak szemem káprázata volt volna!

E kis pont azonban percenként sötétült, s így kivehetőbb lett. Árnya mindig szélesebb, s mintha új szárnyait terjesztené ki, s iránypontul hajónkat tűzve ki, rohanna felénk.

Helyzetünk s kedélyállapotunkból kifolyólag, kevéssé feszi-

tett képzelet kellett volna, ezt a halál öldöklő szellemének vélni, mely új rohamra jő reánk.

Pedig éltünk nemtője volt az!

Pár percz, s nehézség hullott a földézetre, s mig pár lépést teheték, már záporok omlott az, — oly zápor, minőt csak ez égalj alatt érhetni. Ilyenről mondhatni, hogy „megnyiták az égek csatornáit“. A legénység sietett az üres hordókat felállítani, s mig az egyiket fölborítá, a másik már csordultig volt. A földézet, daczára annyi nyilásainak, egy tó vala, melyben térdig uszhatánk.

Mintegy 40 perczig tartott, aztán elcsendesült, oly rögtönözve mint jött, mintha egy tűndéri kéz oszlatta volna el, mint egy kép, melyet egy függöny újra elborít, mint egy álom, de melyre oly édes ébredés várt. Az égen újra egy felhőfolt sines, de a nap nem lövel többé oly izzó sugarakat, a légen kellemes fuvalom lendül át; a tengerszínén, e csak most oly merev lapon, pajkos habcsókák sirülnek tova, a vitorlák kezdenek hordani, s a hajó mintegy bilincseiből szabadultan, kedélyes hajlongással indul pályafutására.

Ez föléleszté mindnyájunk kedélyét s midőn egy óra múlva a vitorlázattal rendben valánk; midőn azt a jeltelen temetőt, hol annyi társunkat vesztők, már néhány mérföldre elhagyták: a kép, melyet kórházunk mutatott, feledhetetlen benyomást tett reánk. A mennyi beteg, mind megannyi madár, emelé ki fejét, mohón szíva a kellemes léget, mig sárgult arcukon az élet egy remény-sugára ragyogott.

S reményük, s mindnyájunké — nem csalt. A megváltás perczé volt ez. Többé nem volt haláleset s minden betegünkhez, midőn néhány napra a Philipp szigeteket látkörében valánk — az orvos biztos reményt adott. Ugy is lön. A legközelebbi sziget kormányzója, egy kis lakatlan szigetet jelölt ki számunkra, hová friss eleséggel ellátva kiköténk. A hajónak biztos révet találtunk, s mi mindnyájan a partra költöznék s e dus virányzat között, melyet kivülünk csak a lég dalosai laktak, napról napra üdülni látók hajónknak, kevesebb mint egy harmadára leapadt személyzetét.

De az ifju Drago nem volt ezek között. Ő is a kór áldozata lön.

S most vegyük föl egyszerű elbeszélésünk fonalát, melyet az öreg Drago családi körülményeinél hagyánk el s melytől ezen nagyobbik fia sorsával egybefüggő esemény megemlítése által, kissé tán messze is eltérünk.

Mondók, hogy két fia közül egyiknek sem éré örömet; mert a kisebbik 16 éves korában egy halászbárkával nyom nélkül elvesztett.

Hatalmas vihar volt, ép azon ünnep szombatja egyikén, melyen ősi szokás szerint, minden halászbárka haza indul, bármily időben is. S ha vész dühög az napon, a nők, gyerekek egész seregével, szóval: az érdekelte családok raja kigyúl a partra s szent éneket dalolva, — melynek méla s mégis átható hangja messze behallzik a tengerre — várja a férjet, atyát vagy testvért, ki a napi kenyérért, éltét percenként koczkára teszi. Már távolról fölismeri a várt vitorlát, melyek mint megannyi nagy pillangók bukdácsolnak a habok között; vagy késik az, s a szegény nő — mint az napon a Dragoé — kétség s reménytől izgatottan vár, vár, hogy egy hullám tán az övét is elötlenteti, — de a várt bárkát egysem hozá. Halásztársai déltajt még látták azt, de nagyon a szél alatt.

A fiu s a bárka örökre kimaradt!
Az anya ez eset után csak egy évet élt még s azóta Dragót a földön misem érdeklé. Ő Marco kapitánynak lön hiv bajtársa s Ginora, kit szeme előtt látott fölőni, mindent vesztett atyái szíve egész gyöngédségét árasztá. Ezért volt ő neki, igyekezetben kifogyhatlan tanítója a hajózat gyakorlati terén; de az elméletin a fiu előnyeit büszkeségeül ismeri föl s tisztelteti alárendeltjeivel.

E viszonyok kifejtése, bármennyire egyhangu, de elkerülhetlen volt, mert történetünk további menetére csak ez vethet némi — érdeket. Most már térjünk valódi szövegére s minden megszakítás nélkül beszéljük el a „Perla di Venezia“ annyira emlékezetes

„Ötven óráját.“

(Folytatás következik.)

Pásztó város, Hevesmegyében.

Magyarország régebbi városai közé tartozik, az előbb királyi, de jelenleg már csak mezővárosi joggal élő Pásztó város is.

Fekszik ezen kis város Hevesmegyében, a Mátra hegye alatt, a Zagya folyó partján, Nógrádmegye határszélén. Lakják jelenleg tiszta magyarok, — a hajdanában itt élhetett tót lakosok emléke egyedül egy utcának mai napig „Tót utcának“ elnevezésében áll.

Több ház alatt találhatunk régi úregek, boltozatok, melyek a dúlongó előidőkben búvóhelyekül szolgálhattak.

Árpádnak egykoron itt tábora volt.

Béla király Névtelen jegyzője könyvében olvashatni a XXXIII-ik fejezetben; „Ugyan azon időben, Árpád vezér, midőn magát vitézeivel így felmagasztalva s biztosítva látta, akkor egymás közt tanácsot tartván, sok vitézeket küldde hadjáratra, kik neki Gömör és Nógrád vármegyét meghódítsák, és ha szerencsésük kedvez, menjenek fel a csehek határa felé Nyitra váráig, mely hadjáratra menő vitézeknek fejük- és vezereikül rendelé anyai nagybátyja Hülek két fiát, Szoárdot és Kadocsát, nem különben Hubát, a fejedelmi személyek egyikét. — Akkor ezen három ur Árpádtól búcsút vévén, megindula azon helyről, melyet Pásztónak hívnak, s a Hangony vize mellett lovagolva, ezen folyón át kelének a Sajó vize mellett.“

A város levéltárában több régi okmány található a régebbi időkben, melyekre fájdalom, kellő gond soha sem fordított.

Az Árpádok korszakából eredetiben egy oklevele sem létezik, pedig valamelyik Andrástól ered a legelső oklevele.

Azon oklevél, mely mai napig is épségben látható, Leopold adá ki Ebsdorfban (in Castro nostro Ebsdorf) 1699-ik évi oct. 5-én.

Ezen oklevélben olvashatni Zsigmondnak Budán 1407-ik évi máj. 6-án kelt, — Mátyásnak 1475-ik évi jun. 4-én Budán kelt, — s Ulászlóknak 1494-ik évi febr. 24-én szintén Budán kelt okleveleit.

Különös a Zsigmond oklevelében az: hogy Pásztó Pásztóhnak iratik, s „in Comitatu Heves-Ujváriensi.“ — Hogy Hevesmegye, Ujvármegyével lett volna kapcsolatban egykoron, (mi mai nap már nem létezik) még eddig semmi történetben nem olvasám. — Ajánlom ezt történéseink figyelmébe. — Zsigmond oklevelében az is áll: „Ipsi et eorum cuncti Hospites, — omnino illis et iisdem gratis et Libertatum Immunitatibus seu Praerogativis uti potiri valeant et gaudere quibus Libera Civitas nostra Budensis et Cives nostri et eam Inhabitantes utuntur.“

Sok viszontagságteljes év mult azóta el, és Pásztó, azon Pásztóh, mely a hunok, avarok küzdelmei közepett már létezett, hol Árpád diadalittas seregével egykoron állomásozott, s honnét, mint láttuk, vezéreit a szomszéd megyék meghódítására bocsátá, — az egykoron királyi város, szabadalmakat élvező város, ma — régi dicsőségétől megfosztva, vagyoni állása tekintetében elpusztult, a korral élő nem haladható igénytelen szegény mezővároskává süllyedett.

A Rákóczy-féle hadjáratok korszakából is van egy: Rákóczy Ferencz által sajátkezűleg aláírt eredeti levél a város levéltárában, mely a történések előtt megbecsülhetlen ereklve gyanánt tekinthetők.

Ezen levél idéző levél alakú, borítékán a Rákóczy család czimeres pecsétje, — külcime:

„Prudentibus ac Circumspectis etc. Judici primario, ceterisque Juratis toti — Communitati oppidi Pásztó, — fidelibus nobis gratis.“

Belül:

„Prudentes ac Circumspecti, fideles nobis grati!“

„Salutes et gratiam nostram. — Esett értésünkre, hogy midőn az elmúlt hónapokban nemes Heves vármegye maga Tagai közül parancsolatunkból, Vas Mihály hívnék bizonyos Malmának restitúciójára némely deputatusokat ki küldötte volna, — Hűségök nem hogy azokat admittált volna sőt az iránt emanált Parancsolatunkal sem gondolván, emeltett Deputatusokat öléssel és veréssel fenyegette volna; Parancsoljuk azért Hűségöknek, hogy tizenötöd napra, valaholott Táborunk fog lenni, előtűnk a Biró tizenkét Esküdött tanácsbeli Emberrel, személy szerint compareáljon, okát adván, miéért kellett Parancsolatunk ellen az nemes vármegyének magukat opponálni.

Secus non facturos bene valere, et sinceramus.

Ex Castris ad Gyöngyös positis, die 11 7-bris 1704.

F. Rákóczy mp.

„Mi történt a pásztói bíróval s a 12 tanácsossal, — elmentek-e a parancsolatra vagy nem? — arról hallgat a krónika! — Közli Patzek Vilmos.

Történelmi kalászatok.

Irta Lehoczky Tivadár.

(Folytatás.)

XV.

Egy bünper az 1711. évből.

Az utolsó Rákóczy hadjárata alkalmával a szorongattott Erdélyből több magyar család hazánkba, főleg Rákóczy-birta vidékekre költözött s ott várta be az ügyek fejlődését. Ugocsa megyei Turcz oláh helységben is tartózkodott ez időben Jenei Sámuelné, Tályi Pál és Baróthy György, kiket az oláhok épen midőn haza felé készültek, a periratok szerint 1711.

*

máj. 6-án, egy borongó, esős napon, lakhelyükön megtámadván, nemcsak mindenükből megfosztottak, hanem Baróthyt kegyetlenül meg is ölték. Az életben maradt Erdélyi Jenei Sámuelné és öccse Tályi Pál, Károlyi Sándor főhadvezérnél, ki akkor már Salánkon időzött, következő folyamodással kerestek elégtételt:

„Isten szerentsés hosszú elettel áldgya meg Ngodat szivesen kívánom. Mélt. és Kghmes Ur Ez kis alázatos Instantiánk által nem kevés megkarosításunk iránt kelletik meg találnunk, Lévé azért Ugocha Várme gyében Turcz nevű ohla faluban quartelyban s meg értvén az Erdélyieknek haza felé való igyekezeteket mi is azért elkészülvén az Turczj oláság közül levő s lakó Ohlakokkal együtt reánk Útvén mindenünkben predat vetetennek majd kezel ötszáz forintig jött, még edgyiket közülünk meg is ölte, az olta tudokozdván mi is kik es hova Valók cselekedtek Ugy annyira hogy már rész szerint utban is akattunk mellyet rész szerint Nzetes Csato Gáspár Uram is tudhat, mellyre nézve kérnök szeretettel az Mélt. Urat Vegye Melto tekintetben ezen nem kevés kárvallásunkat és adgyon parancsolattal felülle, Ugoesaj Tiszt Uraimekk és így miis az Mélt. Ur ebbel hozzánk megmutatott kegyelmes Gratiáját jó indulattját meghálalnj s szolgálj Eletünk föttáig el nem mulattjuk. Ezzel maradtunk Ngodnak Mindenkor kész és köteles jó akaróji t szolgálj: Mi Erdélyj Jenej Sámuelné és Talyj Páll.“

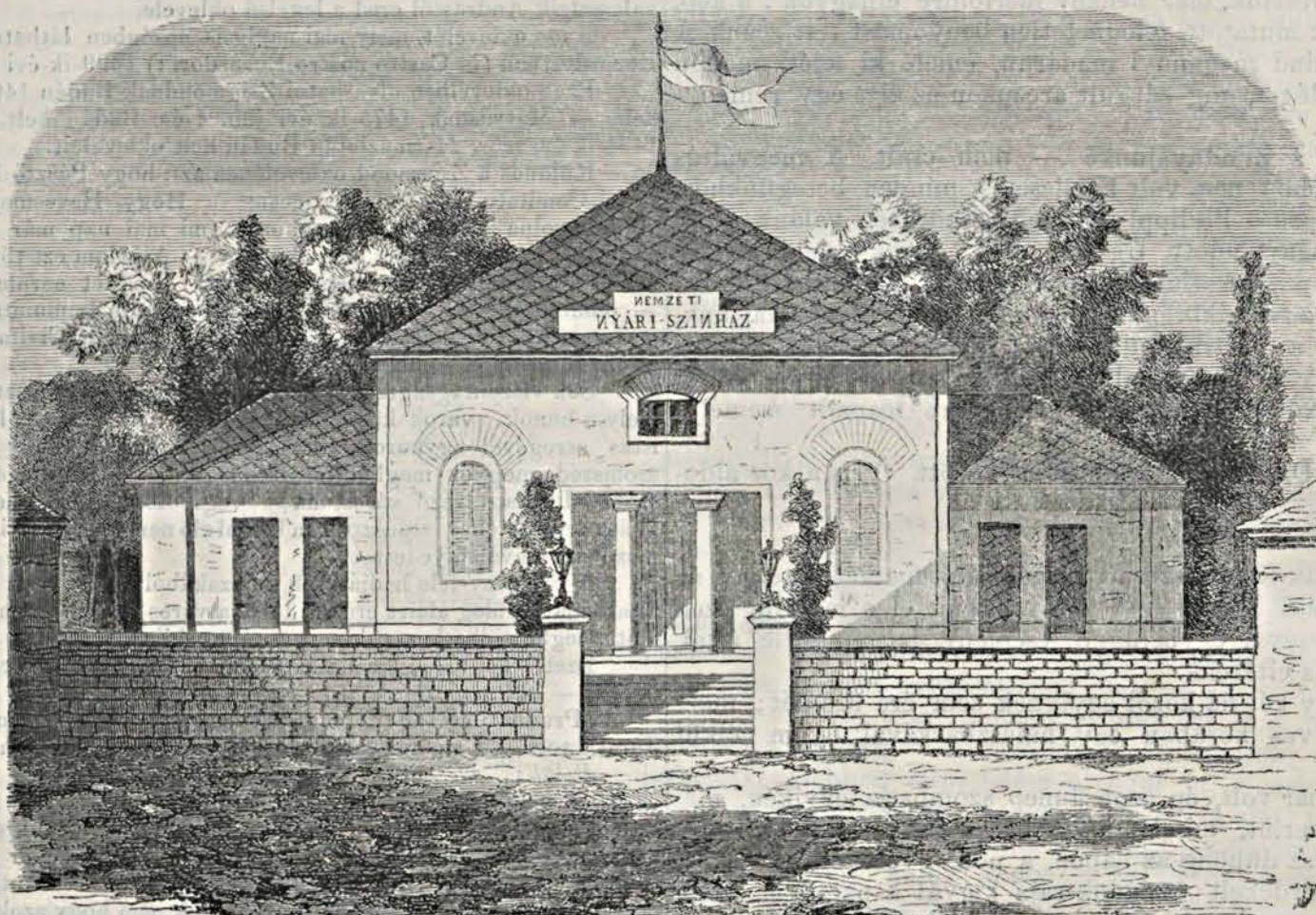
Erre Károlyi ezt írta: „Praesentibus Committaltatik Nzetes Vlő Csato Gáspár Ur Ns Ugocha Vgye Substitutus Vice Ispányának, hogy . . . inquisitione mediante megvizsgálván az dolgon comperta rei veritate tétessen plenaria Satisfactiot a kkk. Datum Salánk, 5. aug. 1711. Károlyi Sándor. P. H.

A tisztí nyomozás ennek következtében a helyszínen megtétvén, 1711. sept. 12-kén az eljáró bíróság következő ítéletet hozott Turcz közönsége ellen azon okból, mert a rablókat vétkes tettükben nem akadályozták, sem pedig elfogatásuk s kiadásuk iránt nem intézkedtek:

„Deliberatum est: Mivel a Tanuk Fassiojokból világossan constat, hogy Néhaj Jenej Sámuel ur Eözvegyének Tallyay Klara Asszonnak Javai

itt ezen Turcz nevű faluban az Csonka aliás Dán Miklós házában predaltott fel az Tolvajoktól, mind pedig az Eöcse Tallyai Pál ugyan azon házban kinoztatott, égettetett, tüzet hányván az mellyére; az is pedig világossan constál, hogy Baróthi György is az meghirt házban ugyan akkor öletett meg: Per hoc vétett az törvének, mint hogy sem az tolvajokat meg nem fogták, sem az nyomot határokból ki nem adták, az országnak arról írott törvénye szerint azon vakmerőségekért, convincaltattnak az Incatusok in ff. Ung. 500. cum Refusione Dammorum, laboribus, fatigiisque ex expensarum ac corporis laesione et detrimento, et insuper az gyilkosságért t. i. a Falujokban megöletett Nemes embernek díjáért nimirum 200 Magyar ftokon maradjanak az lk. Az mellynek két része az D. Magistratusé az törvénytevékkel edgyütt, harmad része az Felperesé. Exsede Judria Grosi Dni Caspari Csato tanquam Substitutu Vice Comitís et Magistrati I. Cottus ex Ugocha in Possione Turcz celebr. die 12. 7. bris Ao 1711.“ Ily szomorú eset 1848-ban is nem egy helyen történt Szent béke, mikor jön el a te országod?

Keszthelyi színház.

Vadkacsa-vadászat.

A vadászat általában, de különösen a vizivadászat vaddús nádasban, egyike a legnemesebb s legtöbb élvezetet nyújtó mulatságoknak. A ki egy pár csizmát már elkoztatott, a különben nem igen vonzó mocsárookban, vizimadarak után járva, annak e mulatság annyira szenvedélyévé válik, hogy képes érette minden kényelmet feláldozni, mert nélküle többé el nem lehet. Hazánkban régebben, midőn a mocsárok lecsapolása még nem volt annyira divatban, mint most, kitűnő helyek kínálkoztak a vizivadászatokra; ez arkádiai bőség aranykora letűnt ugyan már, különösen a dunántuli részen, azonban az alföldi Sárrét vizivadak dolgában még mindig diadalmasan állja ki a versenyt Európa bármely hasonnemű helyével. A Sárrét, mely az alföldi nagy síkságnak csaknem közepén, több kisebb folyó és mellékerek összefolyásának köszöni létét, mindennemű vizimadarak ezreinek szolgál tanyául. A háromféle fajú vadludak, szalonkák, sárcsák, gödények, kőcsagok, gémeek s más vizivadak mellett feltalálhatók itt a vadkacsa összes fajai, névszerint a tókerucza, a hamvas, jeges, kanalas, pézsma, fehér, tarka, kontyos, bikafejű, örvös, törpe, fecskefarku s a jó Isten tudja, még miféle kacsa. Természetes, hogy még a legtapasztaltabb

A keszthelyi állandó nyári színház.

Alig néhány hónapja, hogy a keszthelyi színház eszméje megpendült, s ma már nemcsak a lapok olvasói szemlélhetik e czélszerű épület rajzát: hanem el is készült az annyira, hogy már június hónapban megkezdődhetnek az előadások az ottani fürdő-közönség

vadász sem képes e számtalan fajt röptében megkülönböztetni, s csak midőn leesett, akkor látja, hogy megint valami ujat lött. Ha valahol, úgy e vadászatoknál nélkülözhetetlen egy jól betanított eb, mely a leesett vadat elhozza, e nélkül gyakran lehetetlen volna, azt megtalálni vagy elhozni a növényzettel borított helyekről. Szintoly nélkülözhetetlen néha a csónak is, mert a kacsák a sűrű nádban meghúzzák magukat, s nem egy könnyen hagyják el rejthelyüket; a vadásznak kell tehát őket csónakon fölkeresni s fölrezeníteni. Nem célunk, e sorokban a kacsavadászat szabályait előadni, miért is ide mellékelte képünk magyarátatúl még csak azt jegyezzük meg, hogy kacsára vagy társaságban (hajtók segélyével is), vagy magánosan szokás vadászni; ez utóbbi esetben legcélszerűbb, ha a vadász lesben állva várja a jó szerencsét. E célra ugynevezett lörekesz készítenél, melynél tekintettel kell lenni a szél irányára is, mert a vadászok azt állítják, hogy a kacsának igen jó szaglása van.

Henszlmann Imre jelentése a székesfehérvári régiségekről.

(Folovastottat a m. Akad. jul. 7-ki ülésében.)

(Folytatás.)

Az ó-keresztény stíl nagyobb basilikái hosszaránya a középhajó szélességi arányához általában úgy áll, mint öt az egyhez, azaz: a középhajó, véve ezt az egyik oldal oszlopok középpontjától a szemközti oldal oszlopok középpontjához egységnek, az ó-keresztény mesterek öt ilyen egységre vették az egész templom hosszát, ha tehát p. a középhajó szélességi egysége 40 lábat mért, a templom hossza $40 \times 5 = 200$ lábat mért. Ez az eset a 930 körül nagy Károly udvaránál a sz. galli svaiczi kolostor számára készült templomtervénél, ez az eset a 960 körül a Harz hegység tővé Gernrodeban Gero által építtetett templomnál, (ha t. i. csak annak eredetileg készült részét, a később hozzáadott nyugati szentély nélkül vesszük); de ez az eset a már régebben a IV-ik és V-ik században Rómában épített nagy basilikáknál is, nevezetesen a város falain kívül álló sz. Pál és a sta Maria maggiore basilikáknál is, s így

1. nagyobb basilikáknál a IV-ik századtól kezdve egész a XI-ik századig a szokásos hosszaránya a középhajó szélességi vagy egységi arányhoz az 5-nek aránya az 1-hez volt.

A középhajó mindkét oldalán egy vagy két mellékhajó nyílt; két mellékhajó minden oldalán csak a legnagyobb basilikákban létezett, t. i. Rómában sz. Péter és sz. Pál templomokban. A mellékhajó aránya kevésbé szigorú volt határozva, mint a középhajóé; azonban egy-egy mellékhajó ritkán tétezt a középhajó fél szélességénél szélesebbre, hanem vagy ennek felére, vagy valamivel kevesebbre vétezt. A sz. Páli basilikában, a két mellékhajó együttvéve nem éri el a középhajó szélességét, sta Maria maggioreban is, a mellékhajó szélessége nem teszi meg a középhajó felét, de a sz. galli tervezetben a két mellékhajó együttvéve ép oly széles, mint a középhajó, és a gernrodi templomban egy-egy mellékhajó már szélesebb is, a középhajó fél szélességénél. Innen következik a tétel:

2. A mellékhajó szélessége a IV-ik századtól kezdve a XI-ik századig mindinkább táglalt, de középső számúval azt a főhajó fél szélességére tehetni.

A nagyobb római basilikákban a középhajó oszlopainak elrendezése úgy történt: hogy az oszlopoké, azaz: ugyanazon sor oszlopja középpontjától a legközelebbi oszlop középpontjához eleinte az egységnek, vagyis, a középhajó szélességének, mintegy hetede vétezt, (ez történt a legrégebb sz. Péter-féle basilikában) később, mintegy hatodával beérték, (a sz. Pál-féle basilikában) és még ennél is nagyobb a sta Maria maggiore basilika oszlopoké, azonban még ez sem éri el az egység ötödét. Az oszlop átmérőjének aránya az oszlopokéhoz eleinte megközelítőleg úgy állott, mint $\frac{1}{3}$ az egyhez, (e volt az eset a sz. Péter basilikában), később, mint $\frac{1}{4}$ az egyhez, (a sz. Pál és sta Maria maggiore templomokban).

3. T-hát: az oszlopok aránya a IV-ik századtól a XI-ik századig az egységnek $\frac{1}{2}$ -détől táglalt $\frac{1}{3}$ -détig, és az oszlopok átmérője ugyanezen időben kisebbedett az oszlopok $\frac{1}{3}$ -détől egész $\frac{1}{4}$ -détig. Ezen elv áll a Rómában fennmaradt keresztény basilikáknál; de egészen másképen mutatkoznak a középhajó szélessége és az oszlopok közti arányok, valamint az utóbbiak és az oszlop átmérői közti arányok a X-ik és XI-ik századbeli német templomokban, melyekben az oszlopok az egységnek egész $\frac{1}{2}$ -ra táglalt, és az oszlop átmérője az oszlopokéhoz egész egy $\frac{1}{6}$ -daig kisebbedik, és épen ezen gyöngítés az, miáltal részben a román stíl alapját megveti, a régi keresztény stíltól elválva. Az oszlopok ezen gyöngítése egyetemben az osztályok tagításával azért történhetett a szilárdság károsítása nélkül; mert a román stíl a gyöngébb oszlopokat erősebb pillérekkel változtatta fel, úgy hogy minden egy, vagy két oszlopra egy-egy pillér következett, mely sokkal többet bírt hordani, mint az oszlop; a sz. galli tervezetben még csak oszlopok találtak, s azért is ezek még erősebbek, és a gernrodi templom egy-egy oszlop; sokkal tömörebb pillér következett, az oszlopokéhoz nevezetesen táglaltak. A római nagy basilikákban egyesegyedül oszlopot látunk. A pillér tehát a román stíl sajátja.

A kereszthajó, mely a nagy basilikák három vagy öt hajóra követ-

kezik, a keresztfa fekirányos ágai gyanánt ép szög alatt a hajókra állván, ezeket a szentélytől elválasztja. Az ó-keresztény templomokban, és még később is a francia stíly franciaországi székesegyházakban a kereszthajó volt a templomnak főhelye; mert annak közepén találták az oltár az ugynevezett ciborium alatt.

4. A kereszthajó hosszukiterjedését keletről nyugatra, az egységre volt szokás meghatározni, szélessége többnyire az ó-keresztény stílyben egyenlő a hosszajók összes szélességével, (st. Maria maggiore), vagy azok oldalán csak keveset szűkít ki.

A román stíl második sajátja a keresztidom tökéletes kifejlesztése, melyet részben a kereszthajó a hosszajók feletti oldal-kiszűkítéssel elér. E kiszűkítés még a gernrodi templomnál is csak igen csekély azért, mert a templom a sz. gallival együtt csak a román stíl mintegy bölcseje határában áll, ámbar az utóbbiban, ha ránk maradt tökéletlen rajza nem csal, a kereszthajó inkább kiszűkítő, mint a gernrodi.

Mit mi szentélynek, chorusnak, vagy oltárhelynek nevezünk, az az ó-keresztény basilikákban a papság ülésének helye volt. A magasabb papság az oltár hátulját félkörben ülte körül; miért is a templom ezen része félkör-idomban alkottatt, e félkört apsisnak nevezték, és e félkör meghatározott fentővel (radius) iratot körül, azon pontról, mint középponttól, melyen a kereszthajó kelet felé a templom hossz tengelyén végződik.

5. Az apsisnak fentője, a középhajó vagyis az egység felénél nagyobb nem lehet, (sz. Pál templomában a feltét teszi); leggyakrabban kisebb; és nem ritkán e kisebb fentő hosszát úgy találjuk meg, ha az egységet 0,414 számmal sokszorozzuk.

A keresztalak-idomának létrehozatalára nem elég, hogy a kereszthajó a hosszajók oldalán tul kiszűkíték; de szükséges, hogy a keresztágak is, t. i. az egész kereszthajó az apisztól elkülönítessék oly hosszosztály által, mely a keresztfa legfelsőbb ágának megfelelően, ezen osztály, vagy ág felett a félkörű apsis üdvözítőnk felső fejrésztét vagy nimbust képviseli. Ezen osztályt hossz-szentélynek nevezük, és ezen osztályt szintén csak a román stíl fejleszté. E fejlesztéssel együtt jár a kereszthajó ama részének kifejlesztése, mely a középhajó és a hossz-szentély közt fekszik; ezen osztályt t. i. most tökéletes négyeggé válik, miért azt a német Vierungnak nevezi. A legrégebb keresztény világban és egyházban használt kereszt nem a mostani négyágú, hanem csak háromágú volt, mely a legfelsőbb ágat nélkülözve, a görög és latin T betűhöz hasonlított, s azért is régi byzanti írók tudósítanak, hogy a püspökök felszentelése alkalmával homlokukra a szent olajjal a tau vagyis a T betűt, mint a kereszt jelvényt kenték. Ha már most a legrégebb basilikák alaprajzát tekintjük, ez is a T betűt képezi, melyben a kereszthajó, ha túlterjeszkedik a hosszajók szélességén, a két felső águnk, a hosszajó pedig az alsó águnk felel meg, vagy ha a kereszthajó a hosszajók összes szélességén ki nem szűkít, akkor a T betűt egyedül a középhajóval egyetemben képezi. Megfelelőleg ezen összes alakkal azon erős pillérek is alkották, mik a közép- és kereszthajó közös határában állanak, ezeknek két felső fekirányos ága a kereszthajó irányában, alsó ága a középhajó irányában terjednek. A szemközti két pillér egymás elleni felső ága nagy boltív által összeköttetve, ezen ív képezte, mintegy azon kaput, melyen a középhajóból a kereszthajó középpontjában álló oltárt meglehetett közelíteni; ezen ívet diadalívnek nevezték. Miután a régibb háromágú és T idom kereszt, később négyágúvá alakult, nemcsak a templomok alaprajzára is ezen újabb alakot átvitték, hanem az érintett főpillérek is négyágúakká idomíták úgy, hogy az új negyedik ág most a szentély felé nyílt, és szemközti azzal a szentély két oldala mellett is hasonló fal-ág kiszűkített, ezen új négy kiszűkítés ívek által összeköttetve és hozzáadván a már szokásba levő diadal- és az avval párhuzamosan a hossz-szentély előtt kiterjesztett ívet, a kereszthajó három osztályzatra osztott, a középsőre, mely az érintett négy ív alatt feküdt, és az oltárt magába fogadta, és a két oldalára; de mindez csak a román stíl második korában fejlődött ki tökéletesen;

6. az ó-keresztény basilikának alaprajza, tehát csak a legrégebb T alakú keresztet utánozza, és ugyan oly idomúak ama nagy pillérek is, melyek a közép- és kereszthajó közös határában állanak.

Ezen hat, a legrégebb keresztény basilikákban követett arány-, felosztás- és alakítási elvekhez és törvényekhez egy hetediket adhatni, mely a templomok tájékozására vonatkozik, és melyet a legújabb ideig is híven követtek. Krisztus urunk működési helye a keleten levén, a keresztény egyház is templomait a kelet felé úgy irányozta, hogy azok apsisa mindig e táj felé fektetett, míg a templom bejárása és főhomlokzata nyugat felé nézett. Ezen orientatio még az iránytű hiányában sem járt nagy nehézséggel; mert erre nem kellett több, mint a nap keletének felvált alatti két végpontját feljegyezni, és azoknak középpontját kitalálni, és ugyanezt a nap felévi nyugatának középpontja iránt is tenni, és e két középpontot vonallal összeköttetve, ezt a templom hossz tengelyének tekinteni, végre e tengelyen az apsis a kelet felé és a főhomlokzatot nyugat felé helyezni. Ily működés egyszerűsége megmagyarázza azt: miért vannak

7. a legrégebb keresztény templomok is már tökéletesen tájékozva, elvégre megjegyzendő, hogy:

8. a mérték, melyet a középkor építései használtak, a régi római tizenkét hüvelykes láb volt; legtöbbször az egységet oly mértékben határozták, melyet egész lábakkal törtszámok nélkül, lehetett kifejezni.

Az előadott elvekhez és törvényekhez járulnak mint elemek, melyek utmutatásán sz. István basilikájának restaurációját megkísérelhetni, régibb

íróink némely e basilikára vonatkozó adatai; ezek közt főképen kiemelendő, hogy:

9. a basilika száz lépésnél hosszabb volt, és hogy

10. abban nagyszerű oszlopok l. tetek.

De a basilika helyét magát régi íróink sosem határozván pontosan, közvetlenül az újabb környékén tett ásátásokhoz, mint a restaurációra használható elemekhez kell fordulnunk.

11. Ugyanis 1800-ban, midőn Milassin püspöki lakát építeni kezdé, régi, párhuzamosan fekvő alapfalakat talált; e fölföldözéskor Szvorényi József az „Uj Magyar Muzeum“ első kötetének 417-ik lapján a következőt mondja: „Ezen nagyszerű főtemplom bal felével a mai püspökség udvarára, ennek kerítésétől mintegy 25 lépésnyire nyult be, mint azt a püspöki lak építésének alkalmával a feltűnt alapfalaktól fölhíva, Simonyi kanonok megméré, s az 1817-ki visitatióban megjegyzé; — jobb oldala pedig ugyanazon püspöki kerítéstől fogva a vele párvonalosan menő utcába szintén 25 lépésre esett ki, miről akkor győződtek meg, midőn a piacdon volt kuttól egyenes vonalban egész a bástya alatt folyó csatornáig vízvezetőt húztak. Honnét a templom szélessége 50 közönséges lépésnyire terjedt.“

12. 1839-ben a püspöki udvaron kut ásátván, három egymás mellett fekvő sírra akadtak.

Az 1848-iki december hó kezdetén a püspöki udvaron kívül, jelenleg is a fazekas-utcában létező kut ásása alkalmával kőkoporsóra akadtak; e fölföldözés figyelmet gerjesztvén, az ásátás rendszeres folytatására Erdy tagtársunk az akkori kormány által Fehérvárra küldetett, azonban működése, az az időtájban keletkezett hadjárat miatt csak december 16-ig tartott. Dacára csakhamar közebejött félbeszakasztásának ezen ásátás a legjelentékenyebb volt; mert az egyik fölföldözött

13. öt sír közt, az egyik királyi sír volt, és ez ásátás alkalmával ismerkedtünk meg

14. azon különféle anyagi retekkel, melyeket első ábránk mutat, és melyek nem fordulhatnak elé másutt, mint több ízben megújított nagy épületben.

15. Tudjuk, hogy Mátyás király sirkápolnája még e század elején a templom északi részén a püspöki kertben állott; erre vonatkozólag Szvorényi Fejérvár leírásában a következőt jegyzimég. (I. az Uj Magyar. Muz. első kötetének 417-ik lapját): „A templomnak mindkét oldalfalával több kápolna vagy királyi mauoleum állott kapcsolatban; közülök mégis legjellegesebb vala Corv. Mátyás és Nagy Lajos kápolnája; és ugyan amaz a bal szárnyán állva, a püspöki udvaron levő kuttól a templom hosszabban kelet felé nyult el, s még Nagy Ignác első fejérvári püspök korában, ennek haláláig (1777—1789), udvari kápolnául (hol azonban teljes fényű püspöki szertartások is gyakoroltak), s egyszerűsége a német közönséges ajtósságának helyül szolgálta, mignem Milassin püspök alatt lerontatva kövei nagy részét az épülő püspöki lakhoz használtattak föl“ és ismét 423-ik lapon „E kápolna 1800-ban ronthaték le végképen, azonban csak a föld föl-epege, s így alapköveit maig is föld fedi, melyek egyenes vonalban ott lenének föltalálhatók, hol a püspöki lak falai délfelé végződnek.“ Midőn ez iránt az archaeologiai bizottmány a helyszínen tudakozódott, éltesebb szemtanuktól azon feleletet nyerte, miszerint Mátyás mauoleumának alapzata a püspöki kert (nem lak, mint Szvorényi akarja) délkeleti szögletében, vagy ahoz közel keresendő; eszerint a sirkápolna nem nyulhatott el egész a püski udvarban álló kuttig.

16. Az 1848-ban talált síroktól kelet felé f. évben új ház-építésnél, és jelesen annak alapzata kiásatásánál a régi várfal két párhuzamos vonalára akadtak, és ott találták ama mozaik darabokat, melyek a közfigyelmet újra a régi basilika felé irányozták, nagyon is valószínű levén, hogy ezen ívek kockácskák, midőn még egymáshoz valónak illesztve, sz. István temploma falait díszíték. A mozaiknak ezen elemein kívül találtak több faragott követet is, nevezetesen a már említett basilika- és hatlyuféle kapitellát. Azonban ezen legújabb fölföldözés sem határozhatja pontosan a régi templom helyzetét; mert az egyes mozaik elemek rendetlenül egymás mellett és egymás fölött (csak kevesen voltak egymáshoz ragasztva) találtak, jelölő annak, hogy más módon ide hordattak és halomra szórattak, és mert a faragott kövek sem mutatkoztak rendes helyzetben, hanem a várfalba vakolattal befalazva, még pedig faragott részükkel, annak tanúságul, hogy azokat is más módon hozták ide e célra, és hogy faragott munkájukat épen nem becsülték.

De ha itt sem találhatjuk az őjtutt kiindulási pontot, miről a régi basilika helyét meghatározhatnók, legalább ez utolsó fölföldözésnek, és Pauer tagtársunk lelkes felszólalásának köszönhetjük, hogy a tek. Akadémia ezen ügyet kezébe vévén, abbani eljárására archaeologiai bizottmányát felszólította. E bizottmány mindenekelőtt szükségesnek látván az ásátási költségek iránt tisztába jóni, elkerülhetlenek tetszett a régi templom helyét és kiterjedését, bár csak megközelítőleg is, meghatározni, hogy így tudhasuk előre, hány köb láb, és minő anyagot kellend helyéből kimozditanunk, és vajjon a költségek öszvegebe kisajátításokat is, és minőket kell be tudnunk?

(Folytatás.)

Böngészetek a harcászat (taktika) terén.

(Folytatás.)

II.

Említők, hogy a harc által a diplomacia, saját eszközei által kivihatlan igényeit érvényesíteni törekszik, érintők azt is, misze-

rint a hadviselés a tudomány fokára emelkedvén, sokoldalú értelmi erő igényel, továbbá soknemű anyagi erőmegfeszítést kíván; hogy az erőszak és fegyverhatalom e diplomatiájában az igénylett jogot kivívni lehessen.

A politika tehát s az ebből eredő s az általában lérendő harcészel, fogják meghatározni, hogy mily eszközökkel s a megdöntés és megtörés mily fokáig kelljen a harczt folytatnunk. A harcászat azonban a hadviselés eme tényezőitől abstrahál, és magát e tekintetben a hadászatnak alárendeli.

Az ország kulturája s iparviszonyai, melyben a háboru folytatatik, szintén lényeges befolyással vannak a hadi működésekre, miután azoktól függ, miként lehet-e nagyobb csapatmennyiséget egy pontra vetni vagy pedig nem? Az élelmezés e tekintetben első helyen áll és jaj azon vezérnek, ki arra teljes figyelmét nem fordítja. Ausztria, az 1859 iki hadjárat szerencsétlen kimenetelét, e tekintet kellő figyelembe nem vételének — (persze hogy némely más okok hozzájárultának is) — köszönheti.

A statisztika a hadászatnak megbecsülhetlen szolgálókat tehet ez irányban. A harcászat azonban e körülményt is ignorálja; — az ő figyelmé pusztán és kizárólag egyedül a harczt felé van fordítva, — nem használ ő egyéb eszközt, mint a harczállást, mozgászatot, a fegyverhatást.

A hadsereg morális, physikai s értelmi elemeinek befolyása annak harcztépességére, minden egyéb tekintetek közt a legkiválóbb, s a hadászat az ő combinatióinál figyelembe is veszi ezeket, míg a harcászat csak a hadrészek külső organisatiójával foglalkozik.

Ha mi a következőkben a különféle harcztviszonyokat megmagyarázni s következményeiket a helyi s egyéb körülményekből levezetni akarjuk, anélkül hogy nézeteinket a harcztfolyam összehatása által megzavartatni hagyjuk, akkor mindenkéltől a harczt lényegét kell figyelmünkre méltatnunk.

Minden harczt azon szükségletből ered, miszerint az akadály vagyis az ellenfél, mely magát a cél elérésének ellenszögezi, állásából kiszorítassék. Ebből ered tehát azon törekvés, az ellenfélt vagy egészen megtörni, vagy előrehatolásunk nem akadályozását tőle kierősztokolni.

Az ellenfél teljes megtörése nem mindig az egyedüli harczt-cél, az többnyire csak akkor válik ezzé, midőn egy egész hadjárat következményei s eredményei a hadi működés gyujontjaiban t. i. a csatákban, elvadásukat találják.

Máskülönben pedig, ha csak azt akarjuk elérni, hogy az ellenség ereje egyes pontokon gyöngítettessék, t. i. ennek következtében történő csapatok oda vetése által ereje szétforgácsolassék, vagy általában egyéb részletes célok eléressenek, akkor a vízonti veszteség nem vétetik tekintetbe, itt épen s egyedül a kitzított cél elérése a fővívmaný.

E szerint az egész hadviselés különféle eszközök, bizonyos célok elérésére irányzott váltakozó alkalmazásának mutatkozik.

A csaták s ütközetek vagy általában a harczt céljai a következők lehetnek:

- 1) Az ellenfél végleges teljes megtörése — mint a hadászat és harcászat működéseinek legkiválóbb eredménye.
- 2) Annak harcztállásából kiszorítása.
- 3) Bizonyos tereprészek (terep=terrain) megvívása vagy megtartása.
- 4) Az ellenséges szállítmányok elkobzása.
- 5) Egyes, tér s idő által feltételezett vállalatok megakadályozása, háborgatása, vagy ótalmazása, — a mint ily alkalmak hidveréseknél, sánczépítéseknél stb. magukat előadni szokták.

Vége 6) Az ellenfél erejének szétforgácsolása, tüntetések (demonstratiók) és szintemadások által.

Minden harcztál, bármily nemű legyen is az, a kivitelnek egy bizonyos eszme szerint kell történnie, ha hogy az, egy a vak eset által vezérelt birkózásá s nyers erők méregetésévé fajulni nem akar.

Ezen vezérlő eszmét a harcztások „tervnek“ nevezik, mely részleteiben a vezérlő organumokkal szemközt, a harcztrendelményben (disposition) nyer formát s életet.

Tervszerűleg kell a jó vezérnek még akkor is eljárni tudni, ha hogy ő az ellenre váratlanul, rögtön s egészen elkészületlenül találja is bukkanni. Itt mutathatja meg csak igazán felsőbb hivatottságát, ha villanszerűleg tovaható intézkedések által, alvezé-

reit és csapatait a meglepetés első perczeiben, balfogásctól megóvni tudja.

Azon intézkedések tehát, melyek által egy bizonyos harczzél elérésére törekszünk, a tervet képezik.

Ezen terv azonban, a harc folyamában feltűnő bizonyos körülmények beállításával, gyakran változást szenved; mert az ellenféllel üszecsapván, látni fogja a vezér, hogy az ellenség működései, vállalatai és mozgásai, melyek szintén egy átgondolt terv kifolyásai tekintendők, eredeti tervét keresztül kasul metszik.

Ekkor gyakran egy pillanat határozza el a harcrendelvény változását, mely pillanat egyszer elugrasztva, azaz kelleleg nem méltányolva, kimondhatlan hátrányokat okozhat.

Ily momentumokat gyorsan felfogni és valamint villám és csapás egymást érik, fel is használni tudni, a vezér értelmiségéről fokozott mérvben tanuskodik.

Minden nagyobb jelentőségű harc 3 főrésze oszlik, egymint a bevezetés, fejlődés és elváltás korszakaira. E három időpont a harc folyamában annyira egymásba olvad, hogy az avat'annak nehéz lesz, az átmeneti pontokat tisztán meghatározni.

(Vége következik.)

Ungár Gyula gazdasági gépgyára és vasöntődéje Pesten.

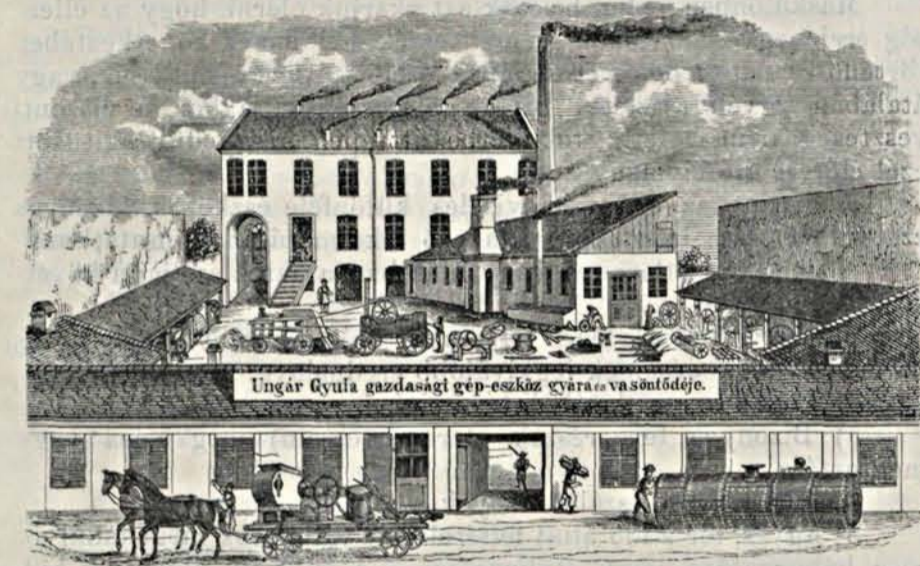
Még tagadhatlanul igen sok fejlődést igénylő iparunk köréből, örömmel jegyezzük fel mindazt, mi a valódi előmenetelnek jelensége. Ily feljegyzésre nyújt ezuttal alkalmat Ungár Gyula legújabb épült és felszerelt gazdasági eszköz- és gépgyára és vasöntődéje.

Ungár Gyula gazdasági gépgyára ugyan már 1856. óta fennáll fővárosunkban és jó hírnévvel működik. Helyisége előbb a három-dobutczában, meglehetősen félreeső helyen volt, mégis megkereste azt a gazdaközönség, mely vele közelebről megismerkedett; ugyszintén a más rész, a dolgoztató közönség is elég mértékben nyilvánította iránta pártfogását.

Most a gyár megnagyobbítva s mintegy ujja teremtve, félreeső bérlett helyiségekből a nyilvános helyiségebe költözött át.

E helyiség van Pesten, a vasúti indóház közelében a váci-uton 41., a gyár-utczai részen pedig 40-ik szám alatt, ugyanott, hol előbb Wittwindsch gépgyára volt.

Itt az épen e czélra ujonnan épült és felszerelt, 13 öl hosszú, 8 öl széles és kétemeletes gyárépület 11 kovácsüzet, 40 lakatos és 24 asztalos részére szolgáló munkahelyiséget foglal magában. Ettől külön áll a 8 öl hosszú és 6 öl széles vasöntő, 15 öntőre felszerelve.

A ki ismeri, hogy mennyire fontos a gazdasági s egyéb gépek és eszközök jóságára és tartósságára nézve a jó öntvény, az bizonyára képes fel-fogni azt is, hogy mit nyert Ungár Gyula gépgyára a saját öntőde által. Gépgyárainak ugyanis a tőlök került gépek jóságáért felelni szoktak, s az igen természetes és rendén van; most a gazdaközönség, mely drága pénzen szerzi a szükséges gépet, méltán megvárja a felelősséget. De mikép teheti azt az oly gyárnak, ki a szükséges öntvényeket nem maga készíti, hanem idegen öntődében készített, honnan gyakran a legjobb igyekezet mellett sem kaphat jó öntvényt, és maga is sokszor tudtán kívül csalódik. Az efféle kellemetlenségektől Ungár Gyula gépgyára ezutánra mentve lesz, mert az öntvények is saját vasöntődjében készülvén, azok jóságáért is bátran vállalhat felelősséget.

Ungár Gyula gépgyára készít ugyan mindenféle gazdasági gépet, a legkisebbtől kezdve a legnagyobbakig, mégis a gyár ereje túlnyomólag a nagyobb gépek, különösen cséplők (még gözcséplők is), aztán malmok, vetőgépek stb. készítése körül foglalkozik.

A gyár füstölő kéményei a vasuton érkezett közelről intve intik, s már maga a czélszerűen berendezett gyárépületnek megtekintése is megérdemli a meglátogatást.

Egyveleg.

— (Egy tulbuzgó halotti beszéd.) Egy tiszavidéki tudósítónk a következő töredéket közli egy halotti beszédből, melyet egy falusi tanító tartott nem régiben egy fiatal ember hült tetemei felett a falu templomában. Mutatja ez is, hogy némely bucsuztatónál sokkal tovább megy gyakran a buzgóság, mint szükség volna. A siránkozva elmondott gyászbeszéd így hangzik:

„K. H. Gy. ! Itt az idő, a melyben most ki kell mondanom mindeneiket. — A megboldogult, midőn házassági életre határozta magát, mint a páratlan madár, ő is társat keresett magának, feltalálta pedig azt a Szarka János házánál; két esztendeig járt a házhoz, s megmondá nekem az ő célját, hogy Szarka Erzsit kérjem meg neki, nem bánja aztán, ha két hét múlva meghal is. — Eljött az ősz, én voltam hát a násznagy, ezzel a becsteljes emberrel (reá mutatott); megtörtént hát az esküvés, de nem sokára a megboldogultnak ipa és napa, mint kigyók fondorkodtak az ifju pár közt, és a hűtlen, ha szabad mondanom, felesége, hűtlenül elhagyta. — Én pedig mint násznagy elmentem a megboldogultnak ipa házához, megkértem először az ipát, hogy bocsássa haza Erzsibet leányát, ezt mondta: hogy nem! elmentem másodszer, akkor megkértem a napát, az is azt mondta, hogy nem! elmentem harmadszor, megkértem a hűtlen, ha szabad mondanom, feleségét, az is azt mondta, hogy nem! De mi történt még karácsony második nap estvéjén? elment a megboldogult az ipa házához, hogy a hűtlen, ha szabad mondanom, feleségét, hazavigye; kérésére a helyett, hogy haza bocsátották volna: ipa Szarka János kemény botütésekkel bántalmazta. Ime kékjé a koporsóba vitte, sőt a mi több, Istenét, Jézusát szidta. Ugyan mit is lehetne az olyan embertől várni, ki két esztendeje, hogy templomban nem volt, no már most itéljen a sz. h. gy., hogy vajjon hol volt hát a kigyó? nemde nem a Szarka János házánál-e? Ime ott a másik példa; Julis leánya, kit Egri Józsefhez erővel adtak, hűtlenül elhagyta, pedig az munkás, ügyező ember s ki tud rá valami rosztat? — No de megboldogult! megnyugodtal a tiz hónapig kigyói ostromtól, nyugodjon békével kedves hamvaidd. — Én ugyan a bölcs mondása szerint, ily kedves halottat sem érzékenyen elpapolni, sem eléggé megsirálni, sem eléggé megdicsérni nem tudok. — Hogy én a megboldogultat szerettem, ő azt érdemelte, mert ő volt nekem segítóm, nem mondhattam neki olyat, mit értem nem tett volna, ő volt nekem megbízottam! ő volt nekem házi barátom! és házititkom tudója, — hat esztendeje, hogy hozzám járt a megboldogult, mint hogy gyermekébe alatt a gyenge tanítótól számolni meg nem tanulhatott, minden este 9 vagy 10 óráig homlok-izzadva tanítottam a számadára, melyre bizonyosság a helybeli gondnokunk is, és mikor hazatért, házuk ajtajára számokat írt, meglátván szülei, édes örömmel kérdezték: ki írta ide e szép számokat? — Azonban ha Debreczenbe mentem vele, elvittem az urak társaságában is, hol szembetűnő volt a megboldogult, és nem azt kérdezték, hogy ki O . . . nak földesura, vagy előjárója, hanem azt kérdezték: ki ennek a becsületes ifju embernek az atyja? stb.

+ (Jó ötlet a szükségben.) Egy berlini diák késő este bérkocsin ment haza, s csak utközben jutott eszébe, hogy egy garasa sincs, s tehát a kocsibért ki nem fizetheti. Gondolkozott, mikép segítse ki magát a bajból. Midőn a kocsis szállása előtt megállt, szomorú hangon panaszkodni kezd, hogy két Fridrik-arany volt a zsebében, midőn kocsiba ült, s most nem találja; bizonyosan utközben kiesett a zsebéből s a kocsisban lesz valahol — ugymond — kéri tehát a kocsist, várakozzék, míg szobájából világot hoz ki, elveszett két aranyat megkeresendő. Ezzel belépett a házba, s a kapu mögött hallgatózni kezdett. Egyszer csak kocsiszőrgést hall; kitekint a kapun, s látja, hogy a kocsis, melyen jött, sebesen tova robogott. Most kiszalad az utcára, s kiáltozni kezd a kocsis után, hogy álljon meg. Azonban a kocsis, azon reményben, hogy az állítólagos két aranyat kocsijában majd megtalálja, jónak látta, annál erősebben hajtani. A diák pedig, ki aranyai elvesztését csak kópéságból hozta fel, hogy a fizetéstől megmenekedjék, — látva, hogy csele ily pompásan sikerült, jóízűen nevetve ment szobájába.

△ (Érdekes régiség.) Az „Álföld“-nek írják Erdélyből Déváról, hogy a Dévavölgyben fekvő szikla tövében egy régi kastély romjai közt Váradi Ádám közelebb egy régi tégladarabot talált, melynek egyik lapján, évszám nélkül, a következő magyar felirat olvasható:

egy volt heletem mas
és ha le mint — lepie
ferszi k szerzete
e ki nem követi.

A végső sor alá macskakörmök vannak vésvé. E romok helyén valaha cisztertencia kolostor állott. Váradi, mint régiségbuvár, azt mondja, hogy e téglá oly helyet jelölt, hova egy, a szerzet legfőbb elve, törvénye ellen vétkezett szerencsétlen szerzetes bealaztatott. Váradi e téglát, az arra vonatkozó értekezéssel, a magyar Akademia régészeti osztályának fogja beküldeni.

+ (Kosmopolita város.) A mainzi lap írja: Mondja még valaki, hogy Mainz nem kosmopolita város! Nyelvünk német, törvényünk francia, kormányunk hessen-darmstadt, egyházunk római, kormányzásunk ausztriai, parancsnokságunk porosz, helyőrségünk nagyrészt olasz, postánk turn-taxi, légszuszogásunk badeni, táviradánk bajor stb.

TÁRHÁZ.

A Ruzsicska-névben tévedés utbaigazítása.

A „Rákóczy-indulója“ szerzőjét és lektőzóját megnevezni nem tudom s nem is feladatom; ezélem egyedül a Vasárnapi Ujságban többször említett Ruzsicskákra nézve, Balla, Szilágyi és Sebestény uraknak, kik a tárgygyal komolyan foglalkoznak, némi felvilágosítást adni.

Körmöczi nemes Ruzsicska Mihály, Nyitramegyében Vág-Ujhelyhez közel, Alsó-Bottfalván (tótul, Bzinecz) tisztartó, Juliána nevével József, Ferencz, Ignác és János fiait nevezte, kik, — atyjok 32 éves korában meghalván — az országban elszéledtek, s Józsefnek János fia, jelenleg zay-ugróczyi kath. lelkész állítása szerint, idővel mind jó zenészekké lettek. József Alsó-Bottfalván 1774-dik évi július hó 16-kán kereszteltetett, Nagy-Tapolcsánban asztalosmester volt s 61 éves korában meghalt, hét gyermekét hagyva maga után.

Ferencz a második szülött, valamely magyar ezrednél karmester volt, attól 1817-ik évben elbucszván, megházasodott, nősült Eszéken, Borbálával, kinek kezemmel levő német leveléből vettem ezen becses életrajtot. Három gyermekök volt, u. m. József, Mária és Ferencz — Az apa a férj 1822-dik év végén gégekörbe esvén, szavát vesztette, s daczára a sok nagy költségeskedésnek, két évi sínlődése után ugyanott Eszéken 1825-dik évi január hó 21-kén meghalt. Özevgy Borbála, József fiát, nagy tapolcsáni Ruzsicska József asztalosmesternek ajánlotta, de az, minthogy magának sok gyermeke volt, nem fogadta el.

Ignác és János, nem tudjuk, hova s mivé lettek, és nem kételjük, hogy szintén Alsó-Bottfalván (Bzinecz) nem Bazinban születtek. Különbön, ha a szükség hozná magával, a bazini és a bottfalvi lelkész urak aziránt elégséges felvilágosítást adhatnak. Azonban lehet, hogy ugyanazon évben és napon, két külön helyen, két Ruzsicska Ignác születtek, csak hogy egy, t. i. a veszprómi karmester, itt és ott nem születhetett. — Zay-Ugróczy, Balogh Lajos.

Régi magyar szakácskönyv.

(Folytatás.)

13) Tehénhust ha akarsz vadhus módjára főznie. Vedd a tehénhustnak oldalását, és sok koncokat az mennyi asztalra aránasz, avasd meg eczetben, törj reá fenyő, és köménymagot, és azokat hintsd belé bőven, hogy ázzék vagy két nap: azután főzd meg ugyan azon eczettel egyetemben: mikor itéled, hogy megfőtt, szedd ki, és csinálj külön levet reája vérből eczettel és tiszta borból, főzd azzal is együtt: metélj almát bőven reá, körtvélt, tengeri és malosa szőlőt, mondolát vesse bele bővön: sáfrányozd, borsold és szekfüvedd meg: fahéjat is tégy belé: hogy feladod, hints apró confreitet reá felől, de jól meg mézeld. Egyébféle vadhust is így főzhetsz.

14) Szürke lével ludat így főz. Szép kövér ludat tisztíts meg, és vágd fel, tedd fel, hadd följön keményen, azután abarold meg: más fazékban tégy fel neki hagymát bőven, hogy tele legyen az fazék, azt főzd keményen azután szürd által a szitán: tölts az ludra, főzd is meg keményen: egy kevés bort töltvén közibe, tégy tengeri- és malosa-szőlőt mézzel belé, aztán sáfrányozd meg és borsold meg: fahéjat is bőven tégy bele: add fel és egyél. Szép kövér borjuhust is így főzhetsz.

15) Kappant cseh módon. A szép kövér kappant süsd meg, végy megcsül, azt mint szokták fölvagdalni, vágd fel: tedd fel: az levének fele legyen bor, fele tehénhús leve: ránts neki hagymát bőven, töltsd belé azt, hogy keményen följön, kóstold meg, ha édes-e: ha jól megfőtt, bors, sáfrány, fahéj kell bele: de a savat ne hadd feljebb érzeni.

16) Epikardiomot így csinálj. Végy szép kövér bárány-czimert, sózd és süsd meg: azután metéld le a csontjáról a húst, vágdald apróra. A csontokat hadd egészen: rakd be szépen a tálba: hints felől a vagdalt hússal szépen, végy egy kalán tehénhúslevet, és megborsold: öntözd véle a húst: száraz lemoniat metélj szélesen, rakd felül reá, írósvajat is tégy felől reá: az után tedd parázs hamura talástól: más tállal fedd be, hadd izzadjon magától, azután add fel. Szép kövér kappant is csinálhatsz így, ha lemoniat nincs, egy kis eczetet tölts belé, de ne sokat, csak úgy, hogy csipős legyen.

17) Fácán-lével kappant. A kövér kappant szépen süsd meg, végy hozzá elégséges bort, vért, eczetet, kenyeret, azokat együtt főzd, és szürd meg az kappanra, tégy mézet bele, tengeri és malosa szőlővel mondolával, körtvéllal, főzd együtt, hogy sürű legyen a leve, borsold meg, és sáfrányozd meg kevésbé, kenyeret facsarj bele bőven.

18) Malosa lével kappant. Az igen szép kövér kappant süsd meg, és levet neki így csinálj: végy elégséges bort, abban bőven metélj almát, és körtvélt virág módjára, tengeri és malosa szőlőt fügével mézzel tégy bele: azt keményen főzd, ránts cipőt koczka módon, vagy szeletenként, igen el ne ázzék: fenyő magot is törj bele, borsold meg. Borsot, sáfrányt, fahéjat is tégy bele, kóstold meg, ha jó léssen-é? A kappant tedd tálba, azután töltsd reá a levét: edd meg.

19) Töltött nyelv. A nyelvet sóban addig főzd, míg lágy léssen, azután vagdald meg apróra, csinálj neki hártát tikmonyból serpenyőben: osz-

tán takard a hártában, úgy ránts meg vajban, hogy piros legyen és így csinálj neki levet: végy bort a mennyi itélsz közép tálra, abban apríts mondolát aprón, vesse bele tengeri szőlőt, és úgy főzd külön. Hogy fel akarod adni, borsold meg, vesse bele sáfrányt, borsot, fahéjat és hadd úgy főni egy kevésbé és úgy önts nyakon a nyelvet a tálban.

20) Tikfiat pastély lével. Az tikfiat vízben főzd meg, tégy bele lemoniat, hogy meg abarold, hogy följön szintén felére, forrasz eczetben egy kis vért, és szürd bor közzé, verj tikmonyat bele, tölts reá az tikfi levét, borsold meg, bors, sáfrány, fahéj kell bele, de szekfü nem kell, azután habard az tűznél keményen, hogy megérjék, mézet is vesse bele; ha szürkén akarod csinálni, ne tégy vért bele.

21) Kappant zsák vászonnal. Elsőben főzz savanyú káposztát keményen, azután abarold meg az kappant, úgy tedd az káposzta közzé az kappant, hadd följön együtt: ha nem kövér; olvaszsz kővér szalonát bele, melyet tölts az káposzta közzé. Sáfrány, gyömbér, bors kell bele.

22) Medgyes lével ludfiat. Az szép kövér ludfiat szépen süsd meg, az aprólékját pedig főzd meg sóban, szeld meg az megyet az száráról, mosd meg tiszta vízben, főzd meg tiszta borban, verd által a szitán, tégy belé mézet hogy édes legyen, tégy bele borsot, sáfránt, szekfüvet, fahéjat, ha fel akarod adni, először is az aprólékát add fel, úgy töltsd reája az levét, és az ludat felül hidra tedd.

23) Bárány hús zöld sásával. Az gyermeked báránynak első czimereit vegyed, főzd meg sóban, és sását így csinálj neki: zöld buzát törj össze tormalevéllal, zöld foghagymával, zöld petresellemel, zöld szepén borral, eczettel szürd szita által, és borsold meg; borsot, sáfránt, fahéjat tégy bele, előzél tűznél, tégy mézet bele, hogy édes legyen, az bors is jól megérezék. Az husát tedd hidacsára és úgy add fel.

24) Confusium kappanból, beteg embernek való. Az kappant szépen tisztítsd meg és főzd meg tehénhús levében, hogy megfő, törd meg réz mozsárban csontostól, azután töltsd reá az levet, szürd által szépen az szitán töltsd egy tiszta vas fazékban, forrázd fel; vesse bele egy törek fahéjat, koczka módon szelj kenyeret alá.

25) Dinnye-magból tej betegnek. Dinnye-magot törj meg réz mozsárban erősen, azután tiszta hideg vizet tölts reá, szürd által a szitán, töltsd tiszta fazékban, értesd az tűznél, hogy felforjjon, minduntalan keverd, hogy meg ne sugorodjék, tégy bele nádmézet, hogy édes legyen. Hogy fel akarod adni, piríts fehér kenyeret és metéld apróra koczka módra, meg ne sózd, add fel.

26) Éles lével halat. (feljebb Nro 2.) Vagdald meg az almát és hagymát, egy fazékban jól meg főzd, az halat nagyobb fazékban tedd, töltsd az halra az levét, eczetet tölts belé, egy kicsiny forrald fel, lásd meg, ha elég e belé az eczet, úgy tölts bele mézet. Borsold, sáfrányozd, gyömbérezd meg, kóstold meg ha jó csipős-é, és úgy add fel.

(Folytatjuk.)

Irodalom és művészet.

— (Arany János mellszobra Izsó Miklóstól.) Olvasóink előtt ismeretes, hogy szép tehetségű fiatal szobrászunk, Izsó Miklós, a külföldön tett hosszabb tanulmányai bevégezése után nem régen haza tért. A Vasárnapi Ujság a fiatal művészt legelső fölünése óta figyelemmel kísérel s többször fejezte ki azon ohajását, bár az iránta táplált szép remények teljesedésbe menjenek, s ha majdan tanulmányai végeztével, hatáskört keresendő, ismét itt lesz közöttünk, bár soha ne hiányozzék irányában a részvét s a művészeti érdeklétség. Izsó Miklós az iránta kifejezett várakozásokra több jeles művel felelt már, melyek általános elismerést vívtak ki számára s minélfogva teljes joggal várhatja a számára megnyilando hatáskört is. Örömmel jelenthetjük, hogy ez utóbbira is van már némi kilátás. Egyebet nem említve, azon legújabb vállalatra hívjuk fel most a közönség figyelmét, mely legközelebb b. Eötvös József kezdeményezése folytán jó létre, s melynek célja nem egyéb, mint az, hogy a nemzeti művészetet, azon legjelesebb költőjének, Arany Jánosnak életnagyságú, művészi becsű és hű mellszobrát bírja. E vállalat úgy van rendezve, hogy egyesek és testületek számára is a hozzájárulás lehetővé tétessék. Izsó Miklós a természet utáni mintázást e napokban a legszébb sikerrel már meg is kezdé s mihelyt bevégi, azonnal a mellszobrok sokszorozása is végre fog mehetni. Midőn e fontos művészeti újdonságot olvasóinkkal tudatjuk, egyszersmind jelenthetjük, hogy Heckenast Gusztáv kiadó-hivatala Arany Jánosnak Izsó Miklós mintájára szerinti életnagyságú, gipszöntetű mellszobrának előfizetéseket elfogadni kész. Egy példány előfizetési ára 20 ft. Reméljük, vagyonszobor hazánkfiak s egyes közintézetek meg fogják ragadni a kínálkozó alkalmat, mely egy költő dícsőítésére s egy fiatal

művész pályájának megalapítására egyaránt nagy befolyással lehetend.

+ (Megjelent új könyvek.) Pesten, Heckenast Gusztávnál legújabb a következő, díszesen kiállított művek jelentek meg:

„Költői vázlatok.“ Stifter *Adalbert* után németből. A 415 lapnyi könyvet egy acélmetszetű czimkép díszíti. Ára 2 ft.

„Válogatott magyar közmondások.“ Szekeszté Erdélyi János. Második kiadás. E becses gyűjtemény 7362 közmondást foglal magában. Ára 1 ft.

„Eredeti népmesék.“ Összegyűjtötte Arany László. Van benne 31 népmese s több találós és „csali“-mese. 328 lap; ára 1 ft. 50 kr.

„A váltójogtan,“ magában foglalja az általános váltójogi elméletet, a magyar váltójogot és a közönséges német váltórendszer szabályait, rendszeresen előadva. Irta Karvassy Ágost. Ára 1 ft.

„Francia nyelvűtan.“ Szerző Schwiedland Frigyes. A 364 lapnyi könyv Török Pál és Ballagi Mór ajánlatával van ellátva.

„Állatgyógyászat,“ avagy hasznos háziállataink betegségeinek megismerése s gyógyítása.“ Irta Eisenmayer Sándor és Göbel Celestin, okleveles állatorvosok. 336 lap; ára 1 ft. 50 kr.

Pesten, Müller Gyulánál jelentek meg a következő művek:

„Losonczy László újabb költeményei.“ Ajánlatkérő jegyezzük meg, hogy e mű már most második kiadásban jelent meg. Ára 1 ft. 20 kr.

„Magyarország felosztása vármegyékre és szolgabírói járásokra, valamint Magyarország legújabb tisztikara.“ Hivatalos adatok nyomán összeállítá R. F. I. Ára 1 ft.

A vidéki sajtó legújabb termékei a következők:

„A magyar nyelvűtan katekizmus,“ a nemzeti iskolák alsóbb osztályai számára. Irta Fischer Nándor. Kiadta Henricke Rezső, győri könyvtáros.

„A rejtett gyémánt.“ Dráma két felvonásban. Wiseman Miklós bíbornok után fordította a győri papnövelde irodalmi egylete. Második javított kiadás.

Szintén Győrött jelent meg, Henricke Rezsőnél.

„A feltámadás és a spirítizmus,“ vagyis védelme a Jézus testi feltámadása igazságának a tudomány szempontjából.“ Irta Filó Lajos, n.-kőrösi ref. lelkész. Megjelent Kecskeméten Szilády Károlynál. Ára 40 kr.

Végül a kolozsvári sajtó is egy becses munkával gyarapította nemzeti irodalmunkat. Ez a Szabó Károly által szerkesztett s az erdélyi Múzeum-egylet által kiadott „Erdélyi történelmi adatok 4-ik kötete.“ Ára 2 ft.

○ (Új zeneművek.) Rózsavölgyi műkereskedésében legközelebb megjelentek: „La Circassienne,“ opera de D. F. E. Auber, Ouverture pour piano arrangé par Ch. Doppler. Két kézre 1 ft. négy kézre 1 ft. 50 kr. Továbbá a „Morceaux de Salon“-ból a következők három darab: „Auforderung zum tanze“ Webernél. Ára 80 kr. — „Adagio et Walzer Cantabile“ (Artódt-Walzer) 60 kr. — „Les cloches du monastère. Nocturne“ (A zárdá hangja.) 50 kr.

+ (Dalmady Gyűző, „válogatott költeményei“) f. hó végére, mint ígérve volt, okvetlenül meg fognak jelenni; a kik tehát gyűjtőveiket az illető összegekkel együtt még be nem küldték, siessenek azokat Heckenast Gusztáv kiadó-hivatalába mielőbb beküldeni. Előfizetési ára borítékba fűzve 1 ft 50 kr, diszpendányban 2 ft 50 kr.

+ (Képvásárlás.) A nemzeti képtárgyvet a Markó-féle képből ismét egyet vett meg a Múzeum számára 1000 fton. E kép címe: „Nymphák vadászaton.“ Így majd lassankint csak megszerezzeük n. Markó Károly összes képeit. — Ugyancsak a nevezett egylet a nem rég elhunyt Sterio hátrahagyott művei közül is megszerezend egyet, hogy a nemzeti képcsarnokban ezen tehetséges hazai festész is, legalább egy műve által, képviselve legyen.

○ (Szalay László magyar történetének) 7. és 8-ik kötetével már elkészült, s most rendező sajtó alá.

+ (Molnár György) a budai várszínházat is bérbe akarja venni, hogy így két helyen felváltva tarthasson előadásokat. Csak aztán a sok kísérletnek lenne valahára eredménye is.

+ (Az írói segélyegylet idénkint ökönyvet fog kiadni,) melynek tartalmát a szépirodalmi részen kívül nagyjából tudományos munkák képezendik. B. Eötvös József és Gyulai Pál most készítik a tervet s általában ők fogják intézni az egész vállalatot, mely hogy életrevaló leend, az iránt legjobb biztosíték rejlik az említett két névben.

+ (Pauler Tivadarnak „Jog- és államtudományok encyclopaediája“) című kintő munkája, bővített kiadásban most jelent meg 2-ik kiadásban Emich Gusztávnál. A jogászfűjságnak igen jeles kézikönyvül szolgáló munka 21 nagy íyre terjed; ára 1 ft. 80 kr.

○ (Robonyi Géza és Petényi Otto) jelentik, hogy az általuk megindított kereskedelmi füzeteket, havonként háromszor (10. 20. és 30-án) megjelenendő rendes lappá szándékoznak átváltoztatni. Az előfizetőket addig is, míg az engedély a helytartótanácsotól leérkezik, szives türelemre kérik.

+ (A „Kath. Néplapot“) Szabóky Adolf fogja szerkeszteni.

○ (A „Növélő“ legutóbbi száma) igen csinos, nagy, színezett dívat képet hozott, mely e téreni haladásunkról tanuskodik.

Egyház és iskola.

○ (A pest-lipótvárosi templom építésére) a pesti sörfőzőcég 400, s Tüköry Sándor szintén 400 fton adományozott.

+ (Templomalapkö ünnepélyes letétele.) Kecskeméten f. hó 9-én tette le ünnepélyesen az ágost. ev. egyház alapköve, melynél Székács József

superintendens igen szép alkalmi beszédet mondott. Az ünnepély után, melyen a lakosság nagy része valláskülönbőség nélkül jelen volt, s minden hitfelekezet, papjai által képviseltetett, — mintegy 100 terültre rendezett lakomára gyűltek össze a tisztviselők. Lakoma után Székács superintendens távozott a vigadók köréből, s székhelyére visszatérendő, az indóházhoz ment, hova lovas banderium kísérette; ott az összereseglett díszes közönség barsány éjjennel bucsuzott el a távozó főpásztortól. — Az épülő ev. templom renaissance stýlben, Ybl terve szerint készül. Rajzát adni fogják.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

○ (Kitüntetések a londoni kiállításon.) F. hó 11-én lőnek ünnepélyesen kihirdetve a londoni kiállításon kitüntetésben részesültek nevei. A 25,000 kiállító közül kitüntetést nyert 12,500, tehát épen fele. A 188 magyar kiállító közül 138, tehát több mint két harmadrészként részesült kitüntetésben.

+ (Kautz Gyula, a budai műegyetem államgazdasági tanára), egy kancelláriai leirat folytán, a londoni kiállításta fog küldetni, hogy ott a nevezett intézet és hazai tudományosság érdekében tanulmányokat a szakról kimerítő értesítéseket tegyen.

○ (A magyar földhitelbank ügyéről) írják Bécsből, hogy bár az illető okmányok gr. Forgách főkanzellár ő excojához azonnal Gácsra küldettek, a pénzügyminiszterium most annyi észrevételt és kifogást tesz, hogy ez ügyben ismét újabb értekezletek lesznek szükségesek.

+ (A magyar gabonáról és lisztéről) írja a „P. Lloyd“ londoni levelezője, hogy meggyőződése szerint, a mostani világhiállításon nem a magyar bor azon czikk, mely Angolországban legközelebb nagyobb keletre számolhat, hanem a gabona és még inkább a liszt. A magyar borok nagyobb keletnek utáiban áll az angolok régi szokása s azon hitelhány, melyet némely könnyelmű természetűek néhány év előtt az ottani piacon a nemes magyar bornak okoztak. A magyar gabonát illetőleg — folytatja a levelező — ennek nagyobb mérvű átvitelében a tetemes szállítási díj a legnagyobb akadály, elannyira, hogy angol kereskedők azt állítják, miszerint némely szállítást Ausztráliából egy harmaddal jutányosabban kaphatnak, mint Magyarországból. E tekintetből tehát ideje volna, hogy a vasúti társaságok a nyilvános kereskedés követelményeinek engedve, valahára jelentékeny vitelbérleszállításokat engedjenek.

○ (Országos terménytárlat Erdélyben.) Az erdélyi gazdasági egyesület országos terménytárlatot rendezend, mely Kolozsvárt nov. 1-én fog megnyitást. Ezt megelőzőleg fióktárlatot rendeztetnek Tordán, Enyeden, M. Vásárhelyen, Deesen s Zilahon.

○ (Jószág és hazai termények országos adósvévesi ügyönksége.) Ny czimű vállalatot szándékozik életbelelptetni Kunsch József hazánkfa. E vállalat, melyre az engedélyt legközelebből várják, annál inkább megérdemli a részvétet, mert a gazdaszat terén még mindig mutatkozó hiányokat fogja némileg pótolni, s mert hazai gazdaszatunk ily ügyönkséggel még nem bír.

○ (Új köszénbánya.) Veszprém megyei Szápár helységben, a bodajki vasút-állomástól 1 1/2 órányira igen gazdag és jó minőségű köszénbányára akadtak. A földbírtokos Stimmer család a nevezett bányát két bécsi vállalkozónak adta bérbe 35 évre, a kik annak kiaknázásához már hozzá is fogtak.

Közintézetek, egyletek.

○ (Homonnán takarékpénztár) van keletkezésben, mely célra 400 részvény hat íven igen rövid időn aláíratott, s az alapszabályok elkészítettén, megerősítés végett felterjesztettek.

+ (A magyar írói segélyegylet választmányának) f. hó 7-én tartott havi üléséből kiemeljük a következőket: Miután előterjesztetett az egyleti pénztár jelen állapota, felolvasatott a nagy-beszkerekű kaszinó levele, melyben tudatja, hogy az általa rendezett műkedvelő előadások jövedelméből 200 ft alapítványt tesz az egylet részére. — Kovács János „Rigicza és környéke“ című művéből 164 példányt küldött be az egyletnek rendelkezésére. Kapható e munka 50 kr-ért a pesti könyvtárosoknál, s Gyulai Pál egyleti titkáránál is. — Jelentetett továbbá, hogy az egylet által rendezett sorsjáték jegyei eladását a kereskedők nagy része minden százalék nélkül vállalta el; s hogy a nyerevénytárgyak naponként örvéndesen szaporodnak; így a Hollósy testvérek, pesti kereskedők egy gyöngyházzal művészen kirakott igen értékes női díszszaltat ajándékoztak e célra. Az „Évkönyvek“ ügyében az határozatot, hogy a már régebben kinevezett bizottságnak mielőbb készítse el e tárgyban javaslatát, addig is a titkár, mint az „Évkönyvek“ szerkesztője, felhatalmaztatott, e bizottságnal egyetértve, némi előleges intézkedések megtételére.

Közlekedés.

○ (Kirándulások Pestről Palotára.) Az államvasutttársulat mai naptól kezdve, ha az idő kedvez, minden vasárnap külön kéjvonatokat járát Pestről Palotára s vissza. Indul a vonat Pestről délután 3 1/2 órakor, Palotáról pedig esti 9 1/2 órakor. Az oda- és visszaállításiért fizetendő: első helyen 75, másodikikon 54, harmadikon 26 kr.

+ (Luczenbacherék Pest és Győr közt járó új hajója) „Merkur“ nevet visel.

+ (Gőzhajózás a Prúth vizén.) A Dunafejedelemségekben belföldi gőzhajótársaság alakult, mely hajóit a Pruth vizen járattja.

+ (A steinbrück-zágrábi vasútvonalon) az első próbamenet aug. 15-én, az ünnepélyes megnyitás pedig sept. hó folytán menend véghez.

Balesetek, elemi csapások.

△ (Nagy tűzvészek.) Marmaros-Szigeten f. hó 7-én borzasztó tűz pusztított, melynek következtében mintegy 100 lakház s ugyanannyi melléképület hamvadt el, s ezenkívül számos ház-állat és mintegy 4000 méro gabona is odaégett. Egy tudósító szerint, a m.-szigeti gyakori égések okai a következők: 1) A két (magyar és trieszti) biztosító-társaság versengése; 2) az építkezés nyomorultsága; 3) az oltásnak helytelen eszközlése; 4) a vízhiány. A szerencsétlen károsultak gyámolítására általános gyűjtés rendeltetvén el az egész országban, a begyűlendő adományok Marmaros megye kir. biztosához küldendők. Az összes hazai lapok szerkesztősegei is készséggel fogadandnak el minden pénzbeli, bármely csekély adományt az illető helyre juttatás végett. — Ezen tűzvészről Marmaros levelezőnk ezt írja: Meg kell említenem azon remlítő szerencsétlenséget, mely megyei székvárosunkat, Marmaros-Szigetet legújabbán sújtá! Alig jöhettek fedél alá az 1859-ik és 1861-ik évben tűz által hamvált lett város részek, s most legújabbán, folyó hó 7-én e borzasztó elem ismét 200 házat pusztított el s 300 családnál többet juttatott koldustrá! . . . Szemtanuk állítása szerint lélekázó jelenet volt a fényes nappal, szélolt korbácsolt tűzlángok pusztítása, mely a főtér közelében támadván, a sok ronda, fából épült s élelmi szerekkel túl terhelt zsidó lakház és boltos utj tápot nyervén, a nemességi vendéglőgatódt, a kincstári só- és bányaigazgatóság, építőhivatal, r. katholicus szentegyházat s a kegyes rendiek záróját s így a városnak az 1800-ban leégett, de az újabb tüzek alkalmával még érintetlenül maradt város egyik legszebb részét fenyegette. Azonban a szél más fordulást vett, azaz nyugotról keletre, az említett nemességi vendéglőtől átcapott a tiszai oldal felé, városrészekre, s az azokon eső utcaikat a román templomig, s így még az őszön leégett s félig épült lakházakat is újra érvén, egész ki a mezőig hatolt, földdel egyenlő hamuvá tévén az utjába eső épületeket s köztük több kincstári tiszti lakházakkal együtt a város szélén emelkedő 2 emeletes kincstári magtárt is, melynek csak fedele, és a padlások lerakott zab és más könnyebb eszközök lettek áldozatai. — Vért fagylyaló volt látni azon szerencsétlenséket, kiknek rajtok levő ruházataikon kívül egy falat kenyérk sem maradt; a szomszéd családok egymásra borulva sirtak, elégele még az ég a csapásokot, miket oly gyakran keletkezett tűzvészek miatt kell szenvedniük . . .

+ (Tűzvész.) Keszthelyen az urolalmi major f. hó 13-án éjjel leégett; a kár mintegy 80,000 ft.

— (Tűzvész P. Pélen.) Jul. 13-áról írják innen: A tűzvész csapásai, melyek oly leverőleg dunnak hazánk falvai közt s oly gyakoriak, fájdalom, P. Pél községe (Barnes) sem kerülheté azt el — 8 ház, s 4 pajtá lett e gondatlanság idezté tűzvész martalékaul. — Azonban a vész percei között megjelenő gróf Hunyady László ó méltga a csoportosuló s javveszélő népbe — önfeláldozó készsége s buzdító példája, ugy célravezető intézkedéseivel erőt lentén öntvén, meggátlá az iszonyu szél fuvása által is nagyban élesített tüzet, mely is az egész helységet megsemmisüléssel már már fenyegeté; — ugy annyira, hogy a nevezett épületeken kívül több áldozat nem lett, kivéve a telkeken levő behordott több mennyiségű buzakeresztet és takarmányt. — Kiemelendő még a nemes grófnak azon nemes tette s áldozatkészsége, melyet a kárvallottak iránt oly bőkezűleg tanusított; jelesen: 10,000 db. toglát, készpénzt, s több mérőre rugó gabonát, és az épületekhez szükségeselt fa-anyagot ajándékoztott, kinek-kinek kára szerint kiosztandókat; különben is e környék s vidéke, a nemes gróftól már eddig is jöltelev anygalának tekinté, ki a szegények s szülőkölődőkkel gyakran megosztja kenyereit. — Sz.

+ (Tűzvészek.) Nizsider, mosonmegyei helységben f. hó 6-án 12 ház s több gazdasági épület, Mosony városában pedig 16 ház hamvadt el melléképületeivel együtt; ez utóbbi helyen a rézzel fedett városháza is leégett.

Mi ujság?

+ (Névváltoztatások.) Legfelsőbb engedéllyel Hirsch János, pesti órási „Szarvasszi“, Czvik József, pesti lakos, „Ecséri“-re, Gütling Ignác, pozsony megyei dornó tanító, „Jókai“-ra, Schvertner József, nagykarolyi lakos, „Pállosi“-ra, Würstlein János, szomladi lakos „Valányi“-ra, Wisokschil Lajos, glogováci orvos, „Ugrai“-ra, Weisz Ignác, aradi lakos „Fehér“-ra, Franz Antal és János, munkácsi lakosok „Fereneci“-re, Korcsmár János, falkasi g. k. lelkész „Mikousszky“-ra, Braun József, vattai közbirtokos „Barná“-ra, Löffelholz Zsigmond, csongrádi tanító, „Csatár“-ra, Vertil Ferencz, balassa-gyarmati lakos „Vértesi“-re, Dorfner Pál, csornai urod. kasznár „Faludi“-ra, dr. Deutsch József, pápai lakos „Déri“-re, Deutsch Mór, Nándor és Lipót testvérek „Désői“-re.

○ (A m.-szigeti tűzkárvallottak fülsegelésére) császár Ö Felsege 1500, gr. Pálffy Mór, kir. helytartó ur ő excoja pedig 100 fton adományozott.

○ (Helybenhagyott építési terv.) A helytartótanács a pesti városházának 3 emeletesre leendő építését jóváhagyta. A városi tanács intézkedett, hogy az építkezés sz. Mihály-napig befejeztessék. Bajosan fog megtörténhetni.

+ (A Gerenday-féle állatgyűjtemény,) egyelőre, míg t. i. a tervezett állatkert létrejöhet, a régi fűvészkertben fog felállítatni, hol csekély díj mellett megsemlélhető lesz.

○ (A létesítendő pesti vízvezetés ügyében) e napokban bizottsmányi ülés tartatott, mely alkalommal Mikoletzky, Preysz és Szomoril bemutaták az eddig bevégzett előmunkálatokat. Kiszámították, hogy Pesten naponként elfogyasztatik a háztartásokban 65,255 akó; az ipar, különféle

cézlajra 58,893; a nyilvános épületekben 7,636, a kövezet locsolására kívántatnék 21,560; a kertek öntözésére 155,597; a városban létező állatok számára 5,598, s a nyilvános kutak számára kívántatnék 15,360, tehát összesen 329,899 akó viz. A vízvezetésre szükséges csővezet hossza 77,800 öl lenne, 147,000 miza sulylyal. Az összeszköltségek mintegy 1,600,000 ftra számítottak.

○ (A pesti vízvezetés valóslítását) Salm herczeg akarja magára vállalni, s megbizottja közelebből fővárosunkba érkezend ez ügyben teendő részletes intézkedések végett. Állítólag a hg kész a vállalat itteni képviselőinek 3 évre kölcsönt adni, még pedig az első évre kamat nélkül, a második és harmadik évre pedig százalékos kamattal.

— (Pesti árvaház) Az üllői uton 35. sz. a. létező Józsefinum féle fuárvaházban julius 27-kén vasárnap d. e. 9 órakor fognak az évi vizsgálatok megtartatni. Ez évben az érintett vizsgálatok befejezte után búcsút vesz az intézetből 7 növendék, az ott szerzett ismeretek nyomán, jövőbeli keresetmódjuk megállapítására végett; minek folytán különösen oly urak hivatnak meg teljes tisztelettel a fentebbi vizsgálatokra, kiknek netán szándékuk volna, egyikét vagy másikat a jól nevelt fuárváknak magukhoz tanításba venni.

+ (Székely Imre,) jeles zongoraművész és zeneszerző vidékről Pestre tette át lakását, s kész egyes tanulni ohajtóknak leckeórákat is adni. Lakása a zöldfa-utca 10. sz. a. van.

+ (Szálláskeresés.) Egy bécsi pinczében vésőkkel és álkulcsokkal ellátott tolvajt találtak, s midőn kérdezték tőle, mit keres ott éjnek idején, azt felelte egész naivul: „Szállást keresek.“ Azt meg is találta, még pedig ingyenesen.

+ (A japáni követség) még e hóban Bécsben is meglátogatta, s az állam költségén a „római császárhoz“ címzett vendéglőben fog elszállásoltatni.

○ (Két oroszlan.) A gothai herczegpár afrikai utjából visszatérvén, két oroszlant is hozott magával, melyek a frankfurti állatkertnek voltak szánva, de mivel ott már vannak oroszlanok, az adomány másfelé fog fordítatni. Mint halljuk, a magyar nemzeti Múzeum igazgatója, értesülvén a dologról, miniszteri közbenjárás utján azonnal a herczegpárhoz fordult, hogy az oroszlanokat, ha lehetséges, a létesítendő pesti állatkert számára megnyerje. Ugy írják most, hogy — elkéltünk

+ (Richard abbának forráskutatása Debreczenben) mintegy 600 fton jövedelmezett. Ebből a a tanulság, jegyzi meg a „Hortobágy,“ hogy nemcsak a borból, de vízből is sok szép pénzt lehet szerezni. Ezt legjobban bizonyíthatnak a pesti kocsmárosok saját nagybecsű tapasztalataikból.

+ (Hivatalos nyelv ügye.) A brassói „Gazetta Transilvanica“ című román lap Szamos-Ujvárról f. hó 4-ről azon táviratot közli: hogy Dobokamegye törvényszéke hivatalos nyelvéül a román fogadta volna el.

— (Sorszhuzás.) A herczeg Salmfélé sorsjegyek jul. 15-én Bécsben történt húzása alkalmával nyerőszámok lettek: 7073 szám nyer 25,000 fton; 69,108 sz. ny. 2000 fton.

— (Sorszhuzás.) A gróf Waldsteinféle sorsjegyek jul. 15-én Bécsben történt húzása alkalmával nyerőszámok lettek: 18,436 szám nyer 20,000 fton; 59,148 sz. ny. 2000 fton. (A teljes jegyzéket a P. U. közelebbi számában hozzuk.)

Nemzeti színházi napló.

Péntek, jul. 11 „A mátrai vadászok.“ Eredeti vigjáték 2 fel. Irta Fáy András. A főnébbi mű egyike azon daraboknak, melyeket akárhányszor élvezettel néhetünk meg; mert ha egyből érdeme nem volna is, azon eredeti magyar zamat, mely rajta elejétől végig átvonul, lehetlen, hogy az ép, romlatlan kedélyű magyar embert ne érdekelje. Előadás is általában kellegített; a Feleki- és Lendvai-pár, de különösen Szathmáryné és Szigeti, mint a kik a leghálás szerepeket játszták, az elismerés hangos jeleivel többször találkoztak. Közönség szép számmal volt jelen.

Szombat, jul. 12. Beck János föllépteül: „Észak csillaga.“ Opera 3 felv. Meyerbeertől.

Vasárnap, jul. 13. „Mátyás diák.“ Népszimnű 3 fel.

Hétfő, jul. 14. „Hamupipőke.“ Szimnű 5 felv. Francoziából fordította Feleki Miklós. Az előadás kétségekívül több dicséretet érdemel, mint maga a nagyon is unalmas darab. A női szerepeket, nevezetesen: az anyát Fontenay asszonyt Szathmáryné, a mellözött Mariet Felekiné, az elkenyvertet Blankát Lendvainé jelesen adták, a férfiszerepeket Feleki, Szigeti és Lendvai nem igen hagytak fenn kívánni valót. Közönség nagyon nyárias.

Kedd, jul. 15. Beck János föllépteül: „Rigoletto.“ Opera 4 felv. Verdiül. A vendégművész az udvari bohóc szerepében ismét egygyel szaporította érdemeit; nemcsak énekét, de jellemző játékat is többször zajosan megtapsolták. Ugyanezt kell mondanunk Hollósy Kornéliáról is, ki ez uttal is kintő Gilda volt.

Szerda, jul. 16. „Országgyűlési szállás.“ Vigjáték 4 felv. Vahot Imrétől.

Csütörtök, jul. 17. Beck János föllépteül: „Borgia Lucretia.“ Opera 3 felv.

Budai népszínház.

Jul. 11. Díjmentes előadásul: „Gróf Szapáry.“ Nemzeti hősjáték 4 felv. Molnár mint Szapáry, s Szépné mint neje, sokszoros tapras villanyozták a közönséget. Trecsenyi Máriaát Csörsz Teréz személyesítette, helyes értelmess szavalattal.

Jul. 12. „A szép marquise.“ Vigjáték 4 felv. Az est babérain Molnár és Szépné osztozott. Játékukat a közönség nagy érdeklődéssel nézte végig.

Jul. 13. „A két huszár.“ Énekes bohózat 3 felv. E darab egykor a népszínházban a legjobb előadások közé tartozott. Most a régi jókból csak Partényi adja még a szabadságos bakkancsot kitűnően. A többi szerep gyenge személyesítőkre talált.

Jul. 14. „O nem féltékeny“ és „A szép molnárnő“ egy felvonásos vigjátékok, Bódi jutalmára.

Jul. 15. „Richelieu első párhajai.“ Vigjáték 3 felv.

Jul. 16. „Légyott“ új eredeti vigjáték 1 felv. Irta Kempelen Béla. Ezt követte „Rendkívüli előadás.“ Vigjáték 1 felv. Az első új darab, mely bármi más, csak nem vigjáték, a népszínházi új darabok tekintélyét, semmivel sem emelte magasabb fokra. Még gyengébbé tette a gyenge előadás. A második vigjáték összevágó, gyors menete, a szerepeknek a legnagyobbtól a legkisebbig helyes betöltése, azt látszott mutatni, hogy a népszínház tud, ha akar.

Jul. 17. „Fehér Othello.“ Vigjáték 1 felv. és „Bál előtt és bál után“ vigjáték 2 felv.

Nyílt tér. *)

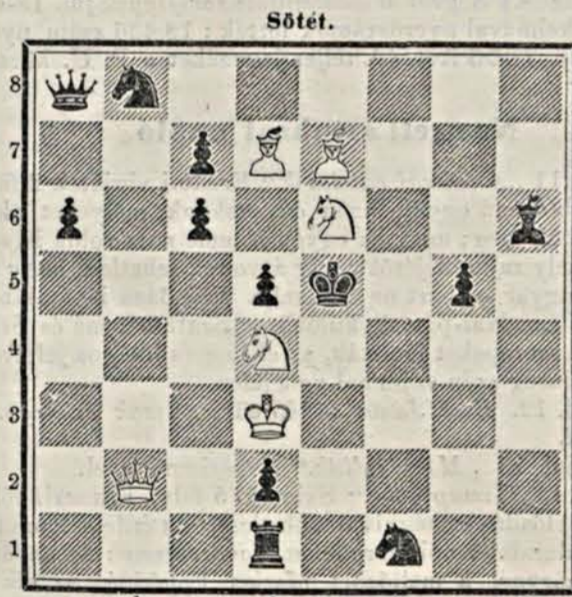
— (Felhívás.) Folyó 1862. febr. havában jelent meg egy előfizetési felhívás ily czimű munkára: „Adatok a pesti jogászlételek“ azon biztossággal, hogy ezen mű még huszadra fog megjelenni — s tekintetbe vevén a jótékony célt, melynek a tiszta jövedelein Páldy Gyula szerkesztő, illetőleg szerző ur által felajánlatot, szép számu előfizető jelentkezett, csak városunkban is. — Azonban Páldy ur jónak látta, mindegy hallgatással felelni mind azon felszólalásokra, mik eddig hozzája intézettek, s még arra sem méltatja gyűjtőt, illetőleg előfizetőt, hogy halasztását hirtel utján indokolná. — Bátor vagyok tehát az illető szerkesztőt felszólítani, hogy a közügy tekintetéből, e becses lapokban e tárgyról felvilágosítást adni sziveskedjék. N.-Várad, július 13. 1862. — Gróf K. E. gyűjtő, az előfizetők nevében.

*) E rovatban közzétett cikkekért csupán a sajtóhatóság irányában vállal felelőséget a Szerk.

SAKKJÁTÉK.

134-ik sz. feladvány. — Bayer Konrádtól (Bécsben).

E feladvány a Falkbeer által egykor jelesen szerkesztett, de már megszűnt „Wiener Schachzeitung“ 1856. júniusi füzetében jelent meg, s mint mestermű, úgyhiszünk, ajánlás nélkül is közhíjvelmet ébreszt.

Világos. Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

A 129-ik számú feladvány megfejtése.

(Rozsnyay Mátyástól Zombán.)

Világos. Sötét. Világos. Sötét.
 1) H a 8 - c 7 F b 5 - c 6 A) 1) A) Sötét. tetszés szerint
 2) F f 3 - d 5 F e 6 - d 5: 2) H g 7 - h 5: † K f 4 - f 5
 3) H c 7 - d 5: † 3) F f 3 - e 4 †

Helyesen fejtették meg. Örvénden: Beóthy Maris. — Veszprémben: Fülöp József. — Nagyváradon: báró Meszéna István. — Pesten: Cselkó György. — Kun-Sz. Miklóson: Bankos Károly. — B.-Ujvároson: Kovács Lajos. — Nagy-Körösnön: Terika. — Jánosiban: Keszler István. — Parabutyban: Rothfeld József. — Török-Szent-Miklóson: Frankl A.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt. Pesten 1862.

Szerkesztői mondanivaló.

6108. Gyorok. D. L. A képet s leírást köszönettel vettük. Hiini szeretjük, hogy „elbárhíthatlan akadályokba“ tükörni nem leszünk kénytelenek.

6109. N.-Kanizsa. B. A level annak idejében megérkezett — de kérdjük, mi lenne belőlünk, ha minden egyes derék tanító fáradozásairól ily bő tudósításokat kellene közlenünk?

6110. Kecskemet. T. I. Köszönet a becses küldeményért. A mennyire lehet, sietni fogunk a közléssel.

6111. Turkevi. Közölgör. Ha nem adja ön tudunkra nevét, tisztelt polgártárs, egész közleményének nem rok hasznát vehetjük. Hát, hogy küldjék oda a „sárgaságban“ szenvedőket?

6112. Keszthely. Sz. M. A czáfalator, illetőleg felbívást, a P. U. közelebbi számában örömet közlendjük. Reméljük, kislul az igazság s a véleménykülönségnek vagy inkább félreértésnek kibékülése lesz az eredménye. Ismétljük, hogy mi e tárgyban is az igazságot fogjuk keresni.

6113. Zomba R. M. és B. J. A megbízás szerint járandunk el. A „Fakirt“ illetőleg már hetek előtt intézkedtünk.

6114. A régi rómaiak öltözeke. stb. Styl dolgában nagyobb szabatoságot ohajtanánk, főképp fordításoknál.

6115. Bajá. x. y. Elismerjük, hogy a czikk közlése most igen korszerű volna — rajta leszünk, hogy ön ohajtsa, mely a miénkkel találkozik, miclőbb teljesülhessen is.

6116. Csurgo. H. B. A levelet elküldtük az illető könyvtárosoknak. A tárgy csupán öket illeti. — A várt névmagyarítás megérkezett sziveskedjék ön egy két szóval kiadóhivatalunknak annak idejében tudni adni.

6117. Zay-Ugrócz B. L. Mindkét újabb küldemény megérkezett. Köszönet.

6118. M. Sziget. V. G. A vett alakban a közlés lehetetlen.

6119. Pozsony. E. L. „Úti jegyzetek“ megjötték és glédába állítottak, s várva az indulási parancsot.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	Israel. napt.	Nap-kelet		Hold-nyug.		
				o.	p.	o.	p.	
Julius	Julius (ó)	Tha.	6.	6.	6.	6.	6.	
20 Vasár.	E 6 Illés pr.	E 5 Ily.	S 6 6 Pongr.	22 Ily.	4 25	7 47	11 46	2 37
21 Hétfő	Dániel prof.	Dániel	9 45 vértan.	23 Dán.	4 26	7 46	* * 3	3 38
22 Kedd	Mária Magd.	Cs. ril. M.	10 Euphemia	24 Cyr.	4 27	7 45	12 23	4 38
23 Szer.	Libor, Apol.	Libor	11 Prókus	25 Lib.	4 28	7 44	1 9	5 22
24 Csüt.	Kriszt. Jol.	Elem., J.	12 Gáb. főn.	26 Ele.	4 29	7 43	2 1	6 4
25 Pént.	Jak. Krist.	Jakab	13 Aquilles	27 Jak.	4 30	7 42	3 0	6 40
26 Szomb.	Anna	Anna	14 Czirjék	28 Sáb.	4 31	7 41	4 31	7 11

Holdnegyed: Ujhold 26-án, 10 óra 21 percz este

TARTALOM.

Vörösmarty síremléke a londoni kiállításon (képpel). — Miska. Szabados János. — Tollrajzok a tengeri életből. (Folytatás.) — Pászto város Hevesmegyében. Patzek Vilmos. — Történelmi kalászatok. (Folytatás.) Léhoczky Tivadár. — A keszthelyi állandó nyári színház (képpel). — Vadkacsa-vadászat (képpel). — Henszmann Imre jelentése a székesfehérvári régiségekről. (Folytatás.) — Böngezettek a harcászati (taktika) terén. (Folytatás.) — Ungár Gyula gazdasági gégyára és vasöntője Pesten (képpel.) — Egyveleg. — Tarház: A Ruzsicska-nevében tervedés utbaigazítása. Balogh Lajos. — Régi magyar szakácskönyv. (Folytatás.) Irodalom és művészet. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedelem. — Közintézetek, egyletek. — Közlekedés. — Balesetek. — Mi újság? — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Sakkjáték. — Szerkesztői mondanivaló. — Heti naptár.

Uj előfizetési hirdetés!

VASÁRNAPI UJSÁG
és
POLITIKAI ÚJNSÁGOK

1862. évi első félévi folyama június végével lejárván, tisztelettel kérjük t. cz. előfizetőinket, hogy előfizetéseiket megújítani sziveskedjenek.

Előfizetési föltételek:

1862-ik évi második félévre postán küldve vagy Budapesten házhoz hordva:

A Vasárn. Ujság és Polit. Ujdonságok együtt félévre (jul.—dec.) 5 ft. — kr. Csupán Vasárnapi Ujságra félévre (július—december) . . . 3 „ — „ Csupán Politikai Ujdonságokra félévre (július—december) . . . 2 „ 50 „

Tíz előfizetett példányra egy tiszteletpéldánnyal kedveskedünk. — A pénz levelek bérmentes küldése kériük. — Pest, júniusban 1862.

A Vasárnapi Ujság és Pol. Ujdonságok kiadó-hivatala

(Pest, egyetem-utca 4-ik szám alatt.)

Felelős szerkesztő Pákh Albert (lak.: magyar-utca 1. sz.)

30-ik szám.

Kilenczedik évi folyam.

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében 1 1/2 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postal úton külön a Vasárnapi Ujságra félévre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. újpénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám.) bérmentve utasítandó. (Szerkesztőségi iroda: egyetem-utca 4. szám, 2-ik emelet.)

Kubinyi Ferencz.

Közművelődésünk történetében, a társadalmi, politikai s tudományos fejlődés terén, az utóbbi 40 év alatt tiszteletreméltóbb nevet alig találhatunk, mint azt, melyet e sorok homlokára jegyeztünk. Midőn oly férfiu előtt állunk, ki az igaz hazafi nevét évtizedek lefolyása alatt érdemek hosszú sora által vitva ki; midőn egy magához mindenkor következetesnek bizonyult jellemről akarunk szólni, akkor nincs szükségünk nagy szavakra; a tények rövid érintése elég hangosan beszél, habár az időviszonyok minden részlet megemléstét gátolják is.

Kubinyi Ferencz igen régi család ivadéka. E család alapítója még a Géza vezér alatt ide vándorolt Hunt volt. — Született 1796-ik

évi márczius 21-én Vidéfalván Nógrádmegyében. — Első szellemi képeztetését szülei házában nyerte. — Nyilvános iskolai pályáját Agoston öcsésével (a nemzeti Muzéum jelenlegi igazgatójával) Besztercebányán és Debreczenben végezte. — Két évi jogi gyakorlat után Pestmegyében mint aljegyző kezdé politikai pályáját, innen azonban Nógrádmegyébe költözvén át, itt főbírói minőségben mint lelkiismeretes tisztviselő tünneté ki magát.

Az iránta nyilvánult bizalomnak legfényesebb bizonyítványa az, hogy a magyar országgyűlésre a megye által háromszor küldetett követül (1833—1836., 1843—1844. és 1847-dik évben), később a Pestre összehívott országgyűlésen is a losonczy kerületet kétszer képviselte (1848. és 1861-ben).

Politikai pályájáról ítéltelet mondani, nem tartozhatik jelenleg feladataink közé, elég legyen itt annyit megjegyezni, hogy ő mindenkor tántoríthatatlanul és őszinte kintartással ragaszkodott azon férfiakhoz, kik a haza boldogságán soha meg nem szüntek munkálodni, — s egyike volt azon zászlóvivők-

nek, kik körül a nemesebb keblük azon czélból csoportosulának, hogy a reform terén kivivják azt, miszerint e haza ne csak egyes osztályoké legyen, de annak minden fia, minden egyes polgára büszkén mondhasza: egyenlő jogokkal bíró fia vagyok mindnyájan e szép hazának!

A magyar irodalom fejlődési korszaka igen sokat köszönhet neki, mert ő volt az, ki Blaskovics Bertalannal együtt felejtethetlen barátjának Kisfaludy Károlynak annyi pénzt adott és gyűjtött, hogy az első „Aurora“ (annak idejében igen nevezetes irodalmi tünemény) mely a hazai legjelesb írói erőket egy központba egyesítette, kijöhett.

Balassa-Gyarmaton, protestáns letere, katolikus nemzeti iskolát sürgetett, mely többek hozzájárulása által meg is alapított, ahhoz Kubinyi Ferencz is tetemes összeggel járulván. — Ezen megyében több magtárt is alapított, melyek jótékonyágát maig is élvezzi az ottani népség. Indítványa következtében létrejött ugyanott a rabok dolgozó intézete, mit oly virágzásra emelt, hogy az eltévedt erkölcsök nemesbítésére jótékonyan ható intézet megszervezése alkalmával, a Pestmegyéből eltávozása miatt régebben reá neheztelő főherczeg József nádor is kibékült vele.

A pozsonyi országgyűlésen Kubinyi Ferencz indítványozta, hogy a nemzeti alapítandó Muzéum számára 500,000 ftot ajánljon, ez indítványa azonban ekkor még nem nyert kellő pártolást; de Kubinyi Ferencz folytonos felvilágosításai következtében a követek meggyőződésén a Muzéum szükségességéről, különösen a nádor biztatásaira, az ügyet újra elővette, s szónoklatai által odavitte, hogy az országgyűlés az 500,000 forintot s a

KUBINYI FERENCZ.

+ 1874.